

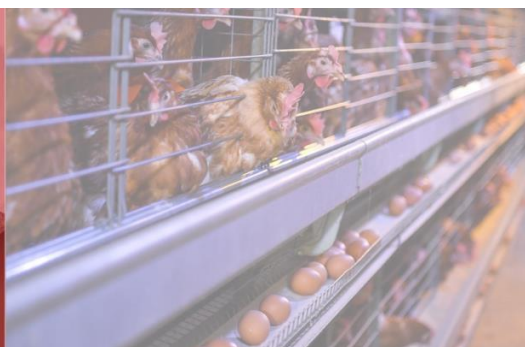
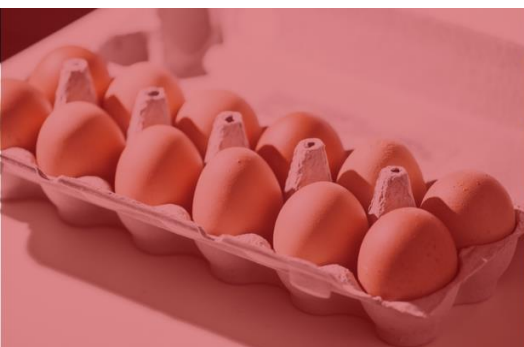
GAZDASÁGI
VERSENYHIVATAL

Jelentés

(tervezet)

az étkezési tyúktojás magyarországi piacán lefolytatott gyorsított
ágazati vizsgálatról

Budapest, 2025.

Tartalom

Vezetői összefoglaló	4
A Gazdasági Versenyhivatal célja a gyorsított ágazati vizsgálattal	4
A gyorsított ágazati vizsgálat lefolytatása.....	5
Az ágazati vizsgálat főbb eredményei.....	5
Megállapítások	6
1. Termelői inputköltségek alakulása.....	6
2. Madárinfluenza-járványok hatása	6
3. Berendezett kiscsoportos (vagyis ketreces) tartásmódról való átállás költségei.....	7
4. Szezonális és regionális hatások.....	7
5. A bázishatás szerepe.....	8
6. Egyes kiskereskedelmi szereplők beszerzési gyakorlatának hatása.....	8
Javaslatok	9
1. A vertikális integráció elősegítheti a költségek kordában tartását	9
2. A ketreces tartásmód kivezetésével kapcsolatos támogatások elősegítik a beruházási költségek, ezen keresztül a fogyasztói árak csökkenését	9
3. A madárinfluenza-járvány elleni védekezésben a legjobb nemzetközi gyakorlatok folyamatos nyomon követése	10
Fogalomtár	11
I. Az ágazati vizsgálat indítására okot adó körülmények, a vizsgálat célja	12
II. A gyorsított ágazati vizsgálat, mint jogintézmény; a vizsgálat módszertana, az egyes vizsgálati lépések összefoglalása	13
Az ágazati vizsgálatok célja, általános szabályai	13
A gyorsított ágazati vizsgálat különös szabályai.....	13
A vizsgálat módszertana, az egyes vizsgálati lépések összefoglalása.....	14
III. A gyorsított ágazati vizsgálat tárgyát képező termékkör	16
Az étkezési tyúktojás hazai piacának általános jellemzői, kategorizálása	16
Tojáskategóriák és főbb jellemzőik.....	17
Minőség szerinti kategóriák	17
Méret szerinti kategóriák.....	17
Tartásmód szerinti kategóriák	18
IV. Az értéklánc bemutatása	22
V. Az étkezési tyúktojás előállításának bemutatása: a tojástermelő gazdaságok	24
A tojástermelő vállalkozások bemutatása	24
Termelési költségek és a tojás árának alakulása	27
VI. Az étkezési tyúktojás csomagolása	32
Jelentősebb piaci szereplők bemutatása	32

Beszerzési források és költségtényezők	32
A csomagolási költségek alakulása	33
VII. Az étkezési tyúktojás további felhasználása különféle termékek előállításához.....	37
Felhasznált alapanyagok	37
A beszerzési költségek alakulása	38
IX. Kiskereskedők	41
Meghatározó piaci szereplők, valamint azok kategorizálása	41
Beszerzési források	42
Gyártói és sajátmárkás termékek.....	42
A kiskereskedők költségei, az általuk alkalmazott fogyasztói árak meghatározásának szempontjai.....	43
A kiskereskedelmi árak és árrékek elemzése.....	44
A beszerzési és az értékesítési átlagárak alakulása	45
Étkezési tyúktojás ketreces tartámódból	47
Étkezési tyúktojás mélyalmos tartámódból.....	48
Étkezési tyúktojás szabad tartámódból	50
Étkezési tyúktojás bio tartámódból	50
Az élelmiszerek bruttó kiskereskedői árrését szabályozó 42/2025. (III. 11.) kormányrendelet hatásai a kiskereskedelmi egységekre	51
X. Nemzetközi kitekintés	52
Felhasznált irodalom	54

Vezetői összefoglaló

A Gazdasági Versenyhivatal célja a gyorsított ágazati vizsgálattal

Európa-szerte felfutott az infláció 2022-ben, amely különösen súlyosan érintette az élelmiszereket. 2024 első negyedévére viszont az árak emelkedése Magyarországon is visszatért a toleranciasávba.¹ A Gazdasági Versenyhivatal (GVH) ezen inflációs időszakban mindent megtett a rendelkezésére álló eszközökkel annak érdekében, hogy elemezze és feltárja az élelmiszer-áremelkedés mögött meghúzódó – a versenyjogot érintő – esetleges okokat. A GVH 2023-ban két, az élelmiszerágazatot érintő gyorsított ágazati vizsgálatot is lefolytatott, melyek lezárásaként olyan javaslatokat igyekezett megfogalmazni, amelyek hozzájárulhattak az inflációs hullám 2024-ben történt sikeres letöréséhez. A GVH többek között javaslatot tett az online Árfigyelő rendszer létrehozására, amely 2023. július 1-je óta segíti a fogyasztókat abban, hogy összehasonlíthassák számos élelmiszer árait a hat legnagyobb kiskereskedelmi üzletláncnál, ezáltal erősítve az árak transzparenciáját és csökkentve a fogyasztók keresési költségeit. Az online Árfigyelő megalkotásának célja tehát az volt, hogy az árak összehasonlíthatóságán keresztül fokozza a verseny intenzitását a kiskereskedelmi piacon, ezzel pedig hozzájáruljon az infláció letöréséhez. Az Árfigyelő rendszer működéséből származó társadalmi haszon jelentős, ahogy ezt a Makronóm Intézet elemzése is kimutatta.²

A GVH rendelkezésére álló információk szerint 2024 második felében a korábbi csökkenést követően ismét emelkedni kezdett az élelmiszerinfláció Magyarországon, beleértve az étkezési tyúktojás fogyasztói árának emelkedését is, mely áremelkedés még a jelen gyorsított ágazati vizsgálat megindításakor is fennállt. Az áremelkedés hátterében több tényező is meghúzódhat, előfordulhatnak versenykorlátozások vagy versenyjogi szempontból kezelhető problémák is – bár ezek realitása mérsékelt, tekintve a nagyon gyorsan növekvő, jelentős mértékű és sok szektort, több országot érintő inflációs problematikát.

A 2025. április 10-én indított gyorsított ágazati vizsgálatok egyike az étkezési tyúktojás hazai piacát érintette, miután felmerült a verseny torzulásának lehetősége a szektorban. A GVH rendelkezésére álló információk szerint az étkezési tyúktojás tekintetében a hazai fogyasztói árak nagymértékű emelkedése volt észlelhető a közelmúltban, mely áremelkedés a gyorsított ágazati vizsgálat megkezdésekor is tartott. Az Eurostat adatai alapján³ az étkezési tyúktojás esetében a fogyasztói árak az Európai Unió (EU) tagállamai közül Magyarországon nőttek az ágazati vizsgálat megindulását megelőzően a legnagyobb mértékben, az EU átlagától vett különbség ráadásul kiemelkedő mértékű volt, meghaladta a 20 százalékpontot is. A GVH rendelkezésére álló információk alapján a fenti jelenség Magyarország egész területét érintően megfigyelhető volt.

A vizsgálat megindítását indokolta, hogy az étkezési tyúktojás részesedése közvetlenül, illetve közvetett módon, az étkezési tyúktojás felhasználásával készült termékek útján, jelentős a hazai fogyasztói kosárban. E termékek magyarországi keresletét részben a hazai tojásipari szereplők,

¹ https://www.ksh.hu/stadat_files/ara/hu/ara0040.html (letöltve: 2025. május 27.)

² <https://makronomintezet.hu/public/researches/documents/document-Tfh6CuaMx6.pdf> (letöltve: 2025. június 3.)

³ <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/bookmark/d15628fb-ab8b-44b5-ab29-2906dd612259?lang=en> (letöltve: 2025. június 20.)

részben importált termékek elégítik ki. A tojásipari ellátási lánc legjelentősebb szereplői a tojástermelő gazdaságok, az étkezési tyúktojást csomagoló és továbbértékesítő vállalatok, az étkezési tyúktojást alapanyagként használó egyéb, jellemzően élelmiszeripari vállalkozások, valamint az étkezési tyúktojás nagy- és kiskereskedelmével foglalkozó vállalkozások, élelmiszer-kiskereskedelmi üzletláncok, melyek végső soron kiszolgálják az értéklánc végén elhelyezkedő fogyasztókat.

A Gazdasági Versenyhivatal szakmai álláspontja szerint indokolt megvizsgálni, hogy az értéklánc különböző szintjeire ható piaci tényezők mennyiben járulhattak hozzá az ágazatban tapasztalt nagymértékű áremelkedésekhez, mi az EU átlagától való jelentős eltérés oka.

A gyorsított ágazati vizsgálat lefolytatása

A GVH munkatársai a gyorsított ágazati vizsgálat megindítását követően széleskörű adatgyűjtést végeztek a hazai tojáságazat értékláncának valamennyi szintjén: adatkéréssel fordult a versenyhatóság a tojástermelőkhöz, a tojás csomagolásával és nagykereskedelmével foglalkozó vállalkozásokhoz, a tojás felhasználásával előállított élelmiszerek gyártóihoz, a kiskereskedőkhöz, valamint a Nemzeti Élelmiszerlánc-biztonsági Hivatalhoz (NÉBIH) is.

A GVH ezúton mond köszönetet az együttműködésért valamennyi megkeresett vállalkozásnak, amelyek – a gyorsított ágazati vizsgálat ütemezéséhez igazodva – rövid idő alatt részletes válaszokkal segítették a tényfeltárást. Együttműködésükkel hozzájárultak ahhoz, hogy a GVH eredményesen feltárja és értékelje az étkezési tyúktojás hazai piacának versenyviszonyait.

Az ágazati vizsgálat főbb eredményei

A jelentésben szereplő adatösszesítések és ismertetések a piaci szereplőktől érkezett, összesen 76 adatszolgáltatáson, valamint nyilvánosan hozzáférhető ágazati adatokon alapulnak. A gyorsított ágazati vizsgálat eredményeképpen megfogalmazott megállapítások és javaslatok tehát nem egyedi véleményeken, kiragadott piaci szereplők mutatóin vagy szórványos információkon alapulnak – a vonatkozó törvényi szabályozás éppen azért biztosít széles tényfeltárási eszköztárat a GVH részére, hogy a versenyhatóság átfogó tényadatokra támaszkodhasson a gyorsított ágazati vizsgálatok eredményeinek megfogalmazása során.

A nemzeti versenyhatóság törvény által előírt feladata az ágazati vizsgálatokban (is) az, hogy feltérképezze egy adott ágazatban a verseny szerkezetét, az ott érvényes versenyviszonyokat, és amennyiben torzulást észlel, úgy jelezze azt, illetve a rendelkezésére álló eszköztárral lépjen fel a verseny védelmében. A GVH célja ezzel mindenekelőtt a hazai fogyasztók védelme, ezért is tartja fontosnak a nemzeti versenyhatóság, hogy a lehetőségekhez mérten minden rendelkezésére álló eszközzel hozzájáruljon az élelmiszerinfláció megfékezéséhez. A szabad piaci verseny ugyanakkor nem csupán a fogyasztóknak előnyös, az hosszabb távon képes garantálni a hazai iparágak nemzetközi versenyképességét is.

A fentieket szem előtt tartva az étkezési tyúktojás hazai piacán lefolytatott gyorsított ágazati vizsgálat e jelentésben bemutatásra kerülő eredményei alapján a GVH az alábbi megállapításokat és javaslatokat fogalmazza meg.

Megállapítások

A beérkező válaszok döntő többsége az étkezési tyúktojás fogyasztói árának emelkedését az inputköltségek emelkedésére vezette vissza. A megkeresett vállalkozások válaszai alapján az emelkedő inputköltségek elsősorban a tojástermelők szintjén jelentkeztek. Emellett a különféle állami szabályozások okozta bázishatásnak is szerepe volt a kialakult magas inflációs értékekben.

A 2024 második félévétől kezdődően tapasztalt jelentős áremelkedés a rendelkezésre álló információk alapján több tényező együttes hatásának következtében állt elő. A legjelentősebb költségnövekedés a beérkező válaszok alapján a takarmány árában, az energia árában, a munkaerő és a logisztikai költségekben jelentkezett, azonban ezek mellett más díjtételek és költségek is emelkedtek. A termelők számára visszatérően jelentős költséget jelent a madárinfluenza járványokkal járó termelés kiesés kezelése. Jelentős, több termelőnél egyszerre jelentkező költség a fogyasztói igények változása miatt a berendezett, kiscsoportos (vagyis ketreces) tartásmódról az alternatív tartásmódra való áttérés, és az ezzel járó beruházások eszközölése. A tojás árának változásában emellett megfigyelhető egy ciklikus változás, és arra a nemzetközi piac alakulása is hatással van.

1. Termelői inputköltségek alakulása

Az étkezési tyúktojás előállításánál kiemelt jelentőségű input a takarmány (kukorica, búza, szójadara). Ezen termékek ára az elmúlt években, tekintettel az aszályos időjárásra is, jelentős mértékben nőtt, amely a válaszadók szerint az étkezési tyúktojás árára is kihatott. Ugyanígy az energiaköltségek növekedése és az ágazatban megjelenő általános munkaerőhiány – a munkaerő megtartása érdekében szükséges béremeléseken keresztül – további költségnövekedést okozott. A logisztikai költségek vonatkozásában a megkérdezettek az útdíjak mértékét, illetve a magas üzemanyagköltségeket és a gépjárművek fenntartásával járó magas költségeket emelték ki.

A termelők a közvetlen inputköltségek mellett egyéb költségeket és díjakat is megjelöltek, amelyek álláspontjuk szerint áremelkedéshez vezettek a vizsgált időszakban.

A csomagolások után fizetendő EPR díj a vizsgált időszakban, 2023-ban, jelent meg, és azt a csomagolást gyártó vagy értékesítő vállalkozásnak kell megfizetnie. A díj a vállalkozásoknál költségelemként jelent meg, így kihatással lehetett a fogyasztói árakra is.

Több termelő jelezte a GVH részére, hogy jelentős költséget jelent az alacsony keresletű időszakokban felmerülő túltermelés, és a rövid tárolhatóság okán a már nem értékesíthető termékek kezelése. A lejárt szavatossági idejű, illetve továbbfeldolgozásra sem továbbbítható termékek ugyanis veszélyes hulladékként kezelendők, és ártalmatlanításuk a termelők számára jelentős költségekkel jár. Ezen díjak a termelői adatszolgáltatások szerint jelen gyorsított ágazati vizsgálat megindulását megelőzően jelentősen növekedtek.

2. Madárinfluenza-járványok hatása

A GVH rendelkezésére álló információk alapján a madárinfluenza szezonális jelleggel, tavasszal és ősszel jelentkezik, ezzel jelentős nehézséget okozva a termelőknek. Amennyiben egy baromfiállományban a magas patogenitású madárinfluenza megerősítésre kerül, akkor az

állategészségügyi rendelkezések értelmében a járvány terjedésének megakadályozása érdekében az érintett gazdaságban lévő minden baromfit és más, fogságban tartott madarat hatósági felügyelet mellett, késedelem nélkül le kell ölni. Az állatok leölése hosszabb ideig tartó termelés kieséssel jár, mivel a korlátozott nevelési kapacitások miatt az újratelepítés nehézkes, és maga a nevelés is 4-5 hónapot vesz igénybe, ameddig a telepek üresen állnak.

A madárinfluenza betegségben elhullott vagy a madárinfluenza betegség felderítése, illetve leküzdése miatt leölt állatokért állami kártalanítás jár, ha az állattartó a törvényben előírt bejelentési kötelezettsége alapján állata betegségét vagy elhullását jelentette az állatorvosnak, illetve állatait a vonatkozó jogszabályok betartásával vásárolta és tartotta. A kártalanítás tehát a madárállomány értékének megtérítését szolgálja, a kieső bevétel, illetve az egyéb felmerülő költségek (fertőtlenítés, állomány újratelepítése) a termelőknél jelentkezik, a kieső termelés pedig magasabb fogyasztói árakhoz vezethet.

3. Berendezett kiscsoportos (vagyis ketreces) tartásmódról való átállás költségei

A GVH által beszerzett információk alapján az étkezési tyúktojás piacán átalakuló fogyasztói igények következtében csökken a kereslet a ketreces tartásmódban termelt tojások iránt, és nő az alternatív tartásmódban termelt tojások iránt. Az alternatív tartásmódra történő átállás jelentős egyszeri költségekkel jár a vállalkozások számára, mivel új, az alternatív tartásmódhoz illeszkedő istállókat, telepeket kell építeniük, vagy a meglévő telepeket kell átalakítaniuk. Az átálláshoz rendelkezésre állnak pályázati források is, azonban több termelő szerint azok korlátozottak, más külső forrásbevonás pedig jelentős költségekkel jár, így saját erőből kell megvalósítaniuk a beruházásokat. A ketreces tartásmódról való átállással járó költségemelkedés lehetőségét más regionális versenyhatóság is megállapította már az étkezési tyúktojás piacán lefolytatott ágazati vizsgálatában.

4. Szezonális és regionális hatások

A tojás ára szezonálisan ingadozik a keresleti és kínálati tényezők következtében. Szeptembertől december végéig jellemzően emelkedik a kereslet és így az ár is, ezt követően csökken, majd márciustól májusig ismét emelkedik. A tojás általában a nyári hónapokban a legolcsóbb. Ennek okán az őszi és a tavaszi időszakban emelkedő kereslet csökkenő kínálattal találkozhat, ami áremelkedéshez vezethet. A szezonálisan hiányzó volumen importból kerül beszerzésre.

A Központi Statisztikai Hivatal (KSH) adatai alapján megállapítható, hogy a belföldön felhasznált tojás 23%-a származott importból, elsősorban Lengyelországból (kb. az import 60%-a), az elmúlt években. Emellett viszont a hazai termelés kb. 9%-a exportra kerül.⁴ A külkereskedelmen keresztül tehát a más piacokon megvalósuló áremelkedés hatással van a belföldi árakra is. A közelmúltban a visegrádi régió valamennyi országában jelentős tojásáremelkedés volt megfigyelhető, Csehországban egy év alatt 40% körüli, Szlovákiában 30%-kal, míg Lengyelországban 20% körüli mértékben nőttek az árak.⁵ Ehhez legalább részben

⁴ https://www.ksh.hu/stadat_files/mez/hu/mez0055.html (letöltve: 2025. június 20.)

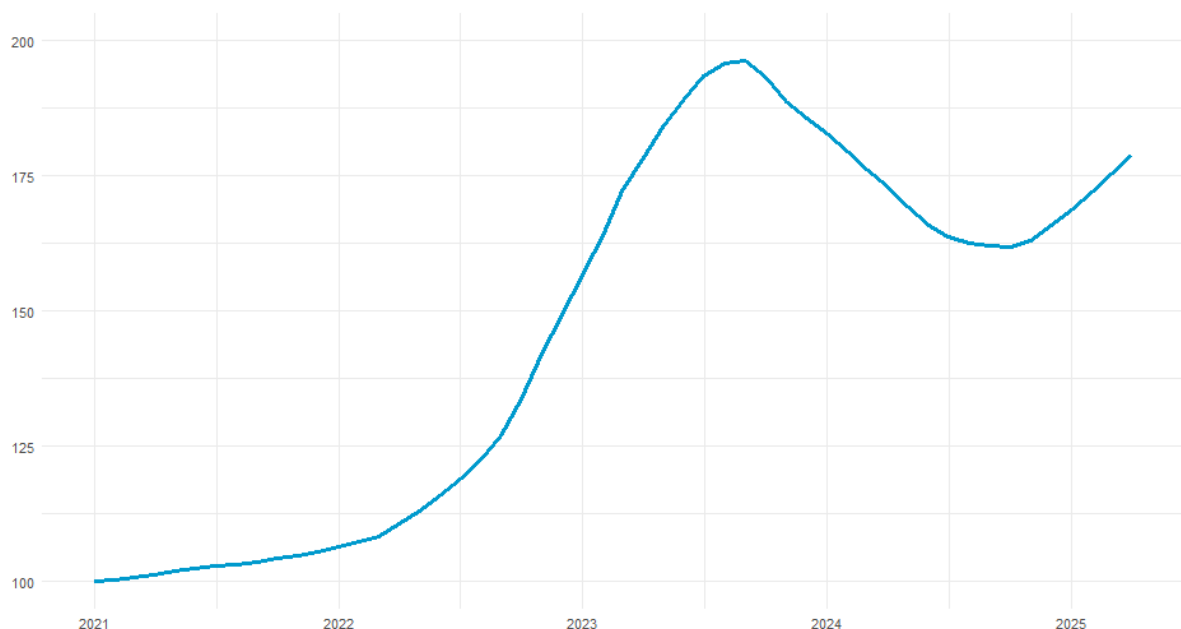
⁵ <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/bookmark/f286060c-84bc-4336-b4fa-505b5f670e01?lang=en> (letöltve: 2025. június 20.)

hozzájárulhat az amerikai madárinfluenza-járvány okozta lecsökkent ottani termelés, így megnövekedett globális kereslet az európai termékek iránt.⁶

5. A bázishatás szerepe

A 2025 elején tapasztalt nagyon jelentős tojásár-emelkedés részben a 2024-ben tapasztalt árcsökkenés következménye. 2023. augusztus 1-je és 2024. június 30. között a kiskereskedelmi egységeknek beszerzési áron kellett értékesíteniük a tyúktojást, sőt, hetente egy-egy termék esetén legalább 15%-os árengedményt is kellett kínálniuk, amely veszteséget eredményezett a tojásértékesítés során. Ennek következtében 2024 első félévében 20% körüli mértékben csökkentek a tojásárak a 2023-as szinthez képest. Mindazonáltal a 2025 első félévében tapasztalt, szintén 20% körüli áremelkedés után 2025-ben valójában még mindig olcsóbb valamennyivel a tyúktojás, mint 2023-ban volt.

1. ábra. Az étkezési tyúktojás magyarországi fogyasztói árának alakulása (2021. január = 100)

Forrás: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/product/page/prc_hicp_mmor_custom_17094150 (letöltve: 2025. június 23.)

6. Egyes kiskereskedelmi szereplők beszerzési gyakorlatának hatása

A tojástermelők adatszolgáltatásai alapján egyes kiskereskedők hazai beszerzési gyakorlata is kiszámíthatatlanságot okoz a piacon. Az étkezési tyúktojás, mint termék, nem tárolható és tartósítható hatékonyan, a termelőknek a megtojástól számítva 5-6 nap áll rendelkezésére a feldolgozásra és a beszállításra. Emiatt az egyes kiskereskedők által alkalmazott havi szintű tendereztetés nagy bizonytalanságot jelent a termelők számára, hiszen így a megrendelések mind mennyiségükben, mind pedig időbeni megoszlásukban kiszámíthatatlanok. A kiszámíthatatlanság a termelők álláspontja szerint hosszú távon bizonytalanságot, magasabb

⁶ <https://www.euronews.com/business/2025/03/28/us-egg-shortage-is-europe-ready-to-help-despite-tariff-tensions> (letöltve: 2025. június 20.)

piaci árakat, termelői kapacitások visszaépülését vonja maga után. A GVH számára adatot szolgáltató egyes termelők tapasztalatai szerint más EU-tagállamokban jellemző, hogy a kiskereskedelmi szektor a beszállítóikkal hosszú távú szerződéseket köt és többnyire féléves, éves árazásban állapodnak meg.

Javaslatok

1. A vertikális integráció elősegítheti a költségek kordában tartását

A GVH által beszerzett információk alapján a tojástermelők inputköltségei jelentős mértékben emelkedtek, különös tekintettel a takarmányárakra. Több tojástermelő adatszolgáltatása szerint a növekvő költségeket a tojástermeléshez kapcsolódó más tevékenységekkel, így különösen a takarmánynövények termesztésével, a takarmány előállításával, a csomagolás vállalkozáson belüli megoldásával, esetleg tésztagyártással próbálják kiegyensúlyozni. A vertikális integráció csökkentheti az étkezési tyúktojás termelési költségeiben a külső tényezőknek való kitettséget, így végső soron az árak emelkedését is. A tojás termelő vállalkozások relatíve alacsony piaci részesedése okán nem valószínűsíthető, hogy versenytorzító hatása lenne az ilyen típusú vertikális integrációknak. A GVH ennek okán javasolja a vállalkozásoknak, hogy mérjék fel a vertikális integráció lehetőségét a költségek csökkentése érdekében.

2. A ketreces tartásmód kivezetésével kapcsolatos támogatások elősegítik a beruházási költségek, ezen keresztül a fogyasztói árak csökkenését

A Gazdasági Versenyhivatal rendelkezésére álló egybehangzó információk szerint a fogyasztói igények változása okán a ketreces tartásmód visszaszorulóban van, és helyette a fogyasztók az alternatív, szabad és bio tartásmódokban termelt tojásokat részesítik előnyben. A Magyarországon megtermelt tojás több mint kétharmada azonban továbbra is ketreces tartásmódban került megtermelésre. A tojástermelő vállalkozások egybehangzó nyilatkozatai alapján az alternatív tartásmódok infrastruktúrájának kiépítése jelentős költséggel jár, amely egyes termelőket akár piacelhagyásra is kényszeríthet, így tovább csökkentve a kínálatot.

A Gazdasági Versenyhivatal javasolja, hogy pályázatok, illetve kedvezményes hitelek útján célzottan az alternatív tartásmódra való átállással kapcsolatos beruházások megvalósításához, finanszírozásához kapjanak állami támogatást a tojástartó vállalkozások. Ezzel megelőzhető a hazai tojásiipar leépülése, egyben segítve a fogyasztókat is, hogy kedvező áron juthassanak hozzá az általuk elvárt minőségű és típusú tojáshoz.

Majewski et al. (2024) eredményei alapján a ketreces tojástermelésről való EU-szintű átállás 2 és 3,2 milliárd euró közötti beruházási igénnyel járna. Az Európai Bizottság által közzétett adatok alapján az EU-tagállamokban összesen közel 150 millió tojótyúkot tartanak ketrecekben, ezen belül Magyarországon közel 5,5 millió egyedet, vagyis az összes EU-ban ketrecekben tartott tyúk 3,6%-át.⁷ Arányos befektetési intenzitást feltételezve (ami valószínűleg felülbecsüli a valós magyarországi költségeket) ez 29 és 47 milliárd Ft közötti összes befektetést feltételez a teljes magyarországi termelés átállítása esetében. A ketreces tartásmód kiváltása ugyanakkor biztosan nem fog egyik évről a másikra megvalósulni, tehát egy több évig

⁷ <https://circabc.europa.eu/sd/d/18f7766e-e9a9-46a4-bbec-94d4c181183f/0%20Circa%20%20egg%20no%20links.pdf> (letöltve: 2020. június 20.)

tartó beruházási támogatási program esetén az egyes évekre jutó költségek ennek csak a töredékét teszik ki. Ez nem tűnik egy túlzottan jelentős összegnek, tekintve, hogy 2024-ben az Agrárközgazdasági Intézet (AKI) adatai alapján agrár- és vidékfejlesztési támogatásokra 1256,4 milliárd Ft került kifizetésre Magyarországon.⁸

A Gazdasági Versenyhivatal emellett javasolja, hogy a termelők átállással kapcsolatos terheinek és a piaci bizonytalanságnak a csökkentése érdekében a kiskereskedők is mérjék fel annak lehetőségét, hogy hosszabb távú szerződések alkalmazásával szerezzék be a nem ketreces tartásmódból származó tojásokat, ezzel is támogatva azokat a termelőket, akik meglépték ezeket a hosszú távú beruházásokat a termelési mód váltására.

3. A madárinfluenza-járvány elleni védekezésben a legjobb nemzetközi gyakorlatok folyamatos nyomon követése

Mivel a madárinfluenza-járvány a tojástermelő vállalkozások egy része szerint visszatérő jelenség az iparágban, ezért szükséges a megelőző és védekező intézkedések minél magasabb szinten való betartása és betartatása, a legjobb nemzetközi gyakorlatok követése. Szintén javasolt megnézni, hogy azokon a telepeken, ahol elvétve, nagyon ritkán üti csak fel a fejét a madárinfluenza, milyen protokollokat követnek, miben működnek máshogy ezek a telepek, mint azok, ahol rendszeres a madárinfluenza-járvány kitörése. Ez is információt adhat a megfelelő megelőzési stratégia továbbfejlesztéséhez.

⁸ <https://www.aki.gov.hu/termek/penzugyi-hirlevel-60/> (letöltve: 2020. június 20.)

Fogalomtár

Bruttó árrés: Az árucikk kiskereskedelmi ára és beszerzési költsége közötti különbséget fejezi ki. A bruttó árrés fedezi a kiskereskedő nem beszerzéshez kapcsolódó összes működési költségét (bérköltség, bérleti díjak, marketingköltség, hitelkamatok stb.). A beszerzési és működési költségein felül megmaradó összeg pedig a bruttó árrés profittartalmát tükrözi.⁹

EPR (Extended Producers Responsibility): Kiterjesztett gyártói felelősségi rendszer. Az európai uniós hulladékgazdálkodási irányelveknek megfelelően 2023 júliusától Magyarországon is egyes termékek körforgásos hulladékkezelésének költségeiért a gyártók, termelők felelősek.

Haszonkulcs: A bruttó árrés kiskereskedelmi árhoz viszonyított százalékos értékét kiskereskedelmi haszonkulcsnak is nevezzük.¹⁰

Madárinfluenza: A madárinfluenza vírusa az influenza vírusok A típusú családjába tartozik, melyet két fehérjecsoport (hemagglutinin vagy „H” és neuraminidáz vagy „N” fehérjék) kombinációja alapján osztályoznak. A „H” és „N” fehérjék sokféle kombinációja lehetséges. Mindegyik kombináció más-más altípusnak minősül, és tovább bontható különböző törzsekre. A H5 és H7 altípusú, alacsony megbetegítőképeségű madárinfluenza-vírusok kevés, vagy csak enyhe betegség tüneteket okoznak a baromfikban, viszont könnyen mutálódhatnak magas patogenitású formává. Különösen a H5N8-as típus tekinthető az állatok számára potenciálisan halálosnak.

N: Vállalati adatszolgáltatásokban résztvevő vállalatok száma.

Pasztörizálás: A pasztörizálás egy hőkezelési eljárás, amelynek célja, hogy az élelmiszerben lévő baktériumoknak nagy mennyiségét elpusztítsák.

⁹ Agárdi Irma (2025): Kereskedelmi marketing és menedzsment. 2. kiad. Budapest, Akadémiai Kiadó.

¹⁰ Agárdi Irma (2025): Kereskedelmi marketing és menedzsment. 2. kiad. Budapest, Akadémiai Kiadó.

I. Az ágazati vizsgálat indítására okot adó körülmények, a vizsgálat célja

A hazánkban és az EU más tagállamaiban egyaránt tapasztalható, 2022-ben felfutó jelentős mértékű élelmiszerinfláció 2024 elejére nagyrészt lecsengett Magyarországon is. 2024 levégétől fogva azonban az étkezési tyúktojás esetén ismét tapasztalható volt a belföldi fogyasztói árak nagymértékű emelkedése. Az Eurostat adatai alapján az étkezési tyúktojás esetében a fogyasztói árak az EU tagállamai közül az egyik legnagyobb mértékben Magyarországon nőttek, 2025 februárjára már 20 százalékpont fölé emelkedett az eltérés az EU-átlag és a hazai éves inflációs adat között.

Ha egy szektorban jelentős mértékű, hirtelen árváltozások következnek be, annak számos oka lehet. Leggyakrabban ez valamilyen külső sokkra vezethető vissza. Ilyen sokk érheti a keresletet (pl. állami támogatások miatt megugró kereslet) és/vagy a kínálatot (pl. diszrupció az ellátási láncban, *vis maior* helyzetek, jelentős költségváltozások) is. A jelentős mértékű áremelkedéseket ugyanakkor a piaci szereplők tisztességtelen piaci magatartása és ezáltal a piaci verseny tisztaságának torzulása is okozhatja. A versenyhatóságok célja szerte a világon az ilyen magatartások megakadályozása és felszámolása.

Jelen gyorsított ágazati vizsgálat célja annak feltárása, hogy az étkezési tyúktojás árának emelkedéséhez mennyiben járulhatott hozzá az ellátási lánc egyes szintjein jelen lévő piaci szereplők magatartása, azonosítható-e versenykorlátozó gyakorlat ezzel összefüggésben, valamint melyek azok az egyéb körülmények, intézkedések, amelyek kihathattak a piaci viszonyokra és versenytorzulást okozhattak.

Amennyiben a GVH olyan körülményt észlel az ágazati vizsgálata során, amely arra mutat, hogy az étkezési tyúktojás árának emelkedését valamilyen tisztességtelen, versenykorlátozó piaci magatartás okozza/okozta, úgy törvényi hatáskörében megteszi az ennek orvoslásához szükséges lépéseket. Amennyiben a feltártak alapján olyan jelenségeket vagy piaci anomáliákat azonosít a hatóság, amelyek az étkezési tyúktojás drágulásának okai lehetnek vagy azokhoz hozzájárulhatnak, ám azok kezelése a GVH hatáskörén túlmutat, úgy azokat kiemeli az ágazati vizsgálatot lezáró jelentésében, és javaslatokat fogalmaz meg azokhoz kapcsolódóan.

Versenyjogi szempontból az élelmiszeripar nagyon tág és heterogén szektor, azon belül számos érintett piac azonosítható. Minden versenypolitikai elemzés keretét az érintett piac határozza meg, lényegében ez a verseny arénája. Az egyes piaci problémák – jelen esetben a jelentős mértékű drágulás – okait csak úgy érthetjük meg, ha egy adott terméktípust és annak termelési láncát mélyebben megvizsgáljuk. Nem vehető biztosra, hogy például a tartós élelmiszerek árai teljesen azonos okokból változnak, mint az étkezési tyúktojások árai. Az élelmiszeripari termékek drágulását ezért nem egy általános versenyszempontú ágazati elemzésben, hanem szűkebb termékpiacokra összpontosító vizsgálatokban célszerű áttekinteni.

A fentieknek megfelelően a GVH az általa észlelt piaci folyamatok és fogyasztói jelzések mentén 2025 áprilisában indokoltnak látta az étkezési tyúktojás hazai piacának, valamint ezzel párhuzamosan a tej és tejtermékek hazai piacának vizsgálatát.

II. A gyorsított ágazati vizsgálat, mint jogintézmény; a vizsgálat módszertana, az egyes vizsgálati lépések összefoglalása

Az ágazati vizsgálatok célja, általános szabályai

A GVH 2001. február 1-je óta jogosult ágazati vizsgálatot lefolytatni. Az eljárástípus bevezetését elrendelő törvény szerint „ez a módszer megfelelő adatokkal alapozza meg a GVH által végzett piacfigyelő munkát.”¹¹ Az azóta többször módosított, jelenleg hatályos, a tisztességtelen piaci magatartás és a versenykorlátozás tilalmáról szóló 1996. évi LVII. törvény (a továbbiakban: Tptv.) 43/D. § (1) bekezdése rögzíti, hogy a GVH, amennyiben az ármozgások vagy más piaci körülmények arra utalnak, hogy az adott ágazathoz tartozó valamely piacon a verseny torzul vagy korlátozódik, a piaci folyamatok feltárása és értékelése céljából végzéssel ágazati vizsgálatot indíthat.

A szakirodalom szerint az ágazati vizsgálat célja egy viszonylag jól körülhatárolható piacon, ágazatban felbukkanó versenyprobléma észlelése esetén annak okainak tisztázása. Ágazati vizsgálat indításakor nem állapítható meg még biztosan, hogy a verseny torzulása vagy korlátozódása adott vállalkozások magatartásának tudható-e be, valamint nem lehet konkrét jogsértő magatartást valószínűsíteni sem olyan mértékben, amely lehetővé tenné versenyfelügyeleti eljárás indítását. Ilyen esetekben is szükséges lehet azonban arra, hogy a GVH rendelkezésére álljon olyan közhatalmi eszköz, amely révén – az ágazatban működő vállalkozások számára kötelező adatszolgáltatások előírásával – feltérképezheti az érintett piac működését, annak szerkezetét, viszonyait.¹²

A Tptv. szerint amennyiben az ágazati vizsgálat eredménye alapján olyan piaci zavar áll fenn, amely versenyfelügyeleti eljárás révén nem vagy nem teljeskörűen orvosolható, akkor a GVH számára három további eszköz áll rendelkezésre: (i) tájékoztatja az Országgyűlés feladatkörrel rendelkező bizottságát, illetve a feladat- és hatáskörrel rendelkező minisztert vagy hatóságot, (ii) kötelező erővel nem rendelkező nyilvános ajánlást adhat ki a piaci szereplők számára a tisztességes és hatékony verseny fenntartását és előmozdítását, az üzletfelek megfelelő tájékoztatását elősegítő legjobb gyakorlatokra, követendőként ajánlott piaci magatartásra vonatkozóan, vagy (iii) szükség esetén jogszabály megalkotását vagy módosítását kezdeményezheti az arra jogosult szervnél.

A gyorsított ágazati vizsgálat különös szabályai

A Kormány az ágazati vizsgálat – fenti rendelkezéseknek megfelelő – jogintézményét alapul véve bővítette a GVH hatáskörét 2021 júliusában annak érdekében, hogy a sürgős beavatkozást igénylő versenyproblémák kezelésére a hatóság hatékonyabb, gyorsabb eljárást lehetővé tevő eszközökkel rendelkezzen. A gyorsított ágazati vizsgálatra vonatkozó rendelkezéseket a veszélyhelyzettel összefüggő egyes szabályozási kérdésekről szóló 2021. évi CXXX. törvény¹³

¹¹ A tisztességtelen piaci magatartás és a versenykorlátozás tilalmáról szóló 1996. évi LVII. törvény módosításáról szóló 2000. évi CXXXVIII. törvény 20. § indokolása.

¹² Kommentár a tisztességtelen piaci magatartás és a versenykorlátozás tilalmáról szóló 1996. évi LVII. törvényhez, 445. o. (Budapest, 2014; szerk.: dr. Juhász Miklós, Ruszthiné dr. Juhász Dorina, dr. Tóth András)

¹³ A veszélyhelyzettel összefüggő egyes szabályozási kérdésekről szóló 2021. évi CXXX. törvény 60–63. §

2022. június 1-jei hatállyal a Tpv-t.-be emelte. A módosítás a gyorsított ágazati vizsgálat lefolytatására vonatkozó, előzőleg kormányrendeletben megállapított eljárásrenden nem változtatott, csupán néhány helyen pontosította azt a gyakorlati tapasztalatok beépítésével. Mindezekre tekintettel, a gyorsított ágazati vizsgálat szabályai a Tpv-t. alapján a következők.

A gyorsított ágazati vizsgálat megindításának két feltétele van: egyrészt szükséges, hogy (i) valamely ágazat sajátosságai, egyedi jellemzőinek összessége vagy szerkezeti struktúrája alapján megalapozottan feltehető legyen, hogy az ágazathoz tartozó valamely piacon a verseny torzul vagy korlátozódik, másrészt, hogy (ii) ezen piaci problémák feltárása és kezelése érdekében sürgős beavatkozás legyen indokolt.¹⁴ Látható tehát, hogy – a Tpv-t. 43/D. § (1) szerinti ágazati vizsgálat feltételeihez képest – további feltételként jelenik meg a sürgős beavatkozás indokoltsága.

A Tpv-t. ágazati vizsgálatra vonatkozó általános szabályait főszabályként alkalmazni kell a gyorsított ágazati vizsgálat során is, azonban a jogintézmény sürgősségi alkalmazási célja következtében fontos eltérésekkel, illetve kiegészítésekkel. A vizsgálati jelentés tervezetének egy hónap alatt kell elkészülnie, amely határidő két alkalommal, mindössze egy-egy hónappal hosszabbítható meg. A jogalkotó fontos eszközzel bővítette a GVH lehetőségeit és növelte hatékonyságát azzal, hogy a gyorsított ágazati vizsgálat szabályai – ellentétben a „normál” ágazati vizsgálat szabályaival – előzetes bírói engedély birtokában lehetővé teszik helyszíni kutatás lefolytatását a hatóság részéről, amennyiben a GVH kérelmében valószínűsíti, hogy a gyorsított ágazati vizsgálat céljával és tárgykörével kapcsolatos bizonyítási eszköz az indítvány szerinti helyen észszerű megalapozottsággal fellelhető. Ezen kérelemről a Fővárosi Törvényszéknek 72 órán belül kell döntenie a Tpv-t. alapján. Az eljárás további gyorsítását szolgálja azon rendelkezés, mely szerint az ágazatban működő vállalkozásoknak mindössze nyolc napjuk van észrevételeket tenni a jelentéstervezetre (a „normál” ágazati vizsgálatban irányadó, legalább 30 nappal szemben).

A vizsgálat módszertana, az egyes vizsgálati lépések összefoglalása

A GVH a jelen gyorsított ágazati vizsgálat megindításával immáron tizenegyedik alkalommal élt a kormányrendelet, majd a Tpv-t. módosítás adta új lehetőségekkel, és ennek eredményeképpen 2025. április 10-én megindította a jelen, az étkezési tyúktojás hazai piacát érintő gyorsított ágazati vizsgálatát a piacon zajló folyamatok feltárása és értékelése céljából. Mindez annak következménye volt, hogy a GVH-hoz érkezett piaci jelzések és információk szerint az élelmiszertermékek között az étkezési tyúktojások árai a közelmúltban újfent különösen nagy mértékben emelkedtek.

A vizsgálatot megindító végzés hirdetményi úton került közlésre a GVH honlapján 2025. április 15-én. A vizsgálók ezt követően 56 piaci szereplőt hívtak fel adatszolgáltatásra. Az adatszolgáltatásokban az ágazatban működő érintett vállalkozásoknak az alábbi tárgykörökben kellett választ adniuk a GVH kérdéseire:

- az érintett piac szerkezete, szereplői, értéklánca és az árak alakulására vonatkozó információk;

¹⁴ Tpv-t. 43/D. § (1a) bekezdése.

- az érintett piachoz kapcsolódó, meghatározott termékek értékesítési árbevételei és volumenadatai, valamint a partnerekhez rendelt forgalmi adatok.

Az adatkéréseket megelőzően a vizsgálók a KSH és az AKI adatbázisai, valamint a már rendelkezésére álló egyéb információk alapján választották ki, hogy az étkezési tyúktojás mellett, mely, szintén étkezés tyúktojás felhasználásával készült termékek lehetnek még relevánsak a vizsgálat szempontjából, és az étkezési tyúktojás mellett azokhoz kapcsolódóan is gyűjtöttek részletes adatokat a piaci szereplőktől. Az értéklánc egyes szintjein működő vállalkozások esetében az adatgyűjtés középpontjában a következők álltak:

- (i) a tojástermelők esetében a GVH elsősorban arra volt kíváncsi, milyen és mekkora költségek merültek fel a tojástermelés során, illetve hogyan alakult az általuk értékesített termékek átlagára, volumene;
- (ii) a tojás csomagolásával és nagykereskedelmével foglalkozó vállalkozások esetében az étkezési tyúktojás csomagolása és továbbértékesítése során felmerülő inputanyagok és költségek alakulására volt kíváncsi a GVH;
- (iii) a tojás felhasználásával készült termékeket előállító vállalkozások esetében az étkezési tyúktojás feldolgozása során felmerülő inputanyagok és költségek, illetve a felhasznált tojástermékek volumene volt a fókuszban;
- (iv) a kiskereskedők szintjén a beszerzési és a fogyasztói árszintek, valamint az árrés elemzésén volt a hangsúly.

III. A gyorsított ágazati vizsgálat tárgyát képező termékkör

Az étkezési tyúktojás hazai piacának általános jellemzői, kategorizálása

Az Európai Bizottság 2023/2465 felhatalmazáson alapuló, az 1308/2013/EU európai parlamenti és tanácsi rendeletnek a tojásra vonatkozó forgalmazási előírások tekintetében történő kiegészítéséről, valamint az 589/2008/EK bizottsági rendelet hatályon kívül helyezéséről szóló rendelete (2023. augusztus 17.) (továbbiakban: Bizottság 2023/2465 felhatalmazáson alapuló rendelete) 2. cikkében foglaltak alapján tojásnak a Gallus gallus fajhoz tartozó tyúktól származó, héjas – nem törött, nem keltetett és nem főtt – tojást nevezzük, amely közvetlen emberi fogyasztásra vagy tojástermékek előállítására alkalmas.

Az EU-ban a társadalmi és a jogszabályi elvárások változásával együtt nagymértékű átalakuláson ment keresztül a tojásipar az utóbbi évtizedben. Ennek oka többek között az újfajta fogyasztói igények megjelenése, tekintettel arra, hogy egyre több fogyasztó számára sarkalatos az állatjóléti és a környezeti hatások szem előtt tartása, a termékek előállítási módja és az egészségtudatos táplálkozás.¹⁵

Magyarországon az évezredfordulót követően folyamatosan csökkent mind a tojástermelés, mind a tojásfogyasztás mennyisége, az elmúlt években pedig nagyjából stagnált a fogyasztás, 2023-ban az egy főre jutó fogyasztás megegyezett a 2010-es értékkel. A KSH adatai szerint a hazai tojástermelés 1990-hez viszonyítva megközelítőleg a felére csökkent, jelenleg évente körülbelül 2,4-2,5 milliárd darab tojást termelnek Magyarországon.¹⁶

A gyorsított ágazati vizsgálat során beszerzett adatok alapján az étkezési tyúktojások minőség, méret és tartásmód alapján kategorizálhatók. Minőség szerint két kategória kerül megkülönböztetésre, az A. és a B. osztályú tojások,¹⁷ azonban csak az A. osztályú tojás hozható közvetlenül kiskereskedelmi forgalomba és értékesíthető közvetlenül emberi fogyasztásra, így a további kategóriák az A. osztályú tyúktojásra értendők. Az étkezési tyúktojás tömege alapján négy súlykategóriába sorolható, melyek az S, M, L, XL kategóriák. Továbbá az étkezési tyúktojás kategorizálható a tojótyúkok tartásmódja szerint is, ezek alapján pedig megkülönböztethető az ökológiai tartású („bio”), a szabadtartásos, a mélyalmos tartású („alternatív”), és a ketreces („berendezett, kiscsoportos”) tartású tojás.

A fenti szempontok mellett a kereskedelemben beltartalom alapján megadott kategóriák is léteznek, ilyen többek között az extra sárga, az E-vitaminnal dúsított, a GMO-mentes takarmánnyal etetett, valamint a szelénnel dúsított tojás.

A nyomonkövethetőség biztosítása érdekében az A. minőségű tojások héján fel kell tüntetni a termelői kódot, valamint a nyilvántartási számot. A nyilvántartási szám hét részből áll, amely

¹⁵ <https://unaterra.hu/a-tojasipar-helyete-magyarorszagon-europai-kitekintessel-termelesi-es-fogyasztasi-trendek-erdekepviseleti-es-kormanyzati-allaspontok/> (letöltve: 2025. május 17.)

¹⁶ https://www.ksh.hu/stadat_files/mez/hu/mez0055.html (letöltve: 2025. június 20.)

¹⁷ <https://eur-lex.europa.eu/HU/legal-content/summary/rules-on-marketing-standards-for-eggs.html?fromSummary=03> (letöltve: 2025. július 2.)

többek között információt tartalmaz az alkalmazott tartásmódra, a származási országra és az állattartó telepre vonatkozóan is.¹⁸

Az étkezési tyúktojás, mint termék, jellemző tulajdonságai és kategorizálása az alábbi fejezetekben kerül részletesen bemutatásra.

Tojaskategóriák és főbb jellemzőik

Ahogy fentebb is ismertetésre került, az étkezési tyúktojások minőség, méret és tartásmód szerint kategorizálhatók. Az alábbiakban a Bizottság 2023/2465 felhatalmazáson alapuló rendelete, valamint a gyorsított ágazati vizsgálat során beszerzett adatok alapján mutatjuk be az eljárás szempontjából releváns tojaskategóriák főbb jellemzőit.

Minőség szerinti kategóriák

A tojások között minőség szerint két kategória kerül megkülönböztetésre, az A. és a B. osztályú tojások.

Közvetlenül kiskereskedelmi forgalomba, valamint közvetlenül emberi fogyasztásra csak az A. osztályú tojás kerülhet. Az A. osztályú tojásoknak a következő jellemzőkkel kell rendelkezniük:

- héj és kutikula: szabályos alakú, tiszta és sértetlen
- légkamra: magassága legfeljebb 6 mm, mozdulatlan; az „extra” minősítésüként forgalmazni kívánt tojások esetében azonban magassága legfeljebb 4 mm
- tojássárgája: lámpázáskor csak árnyék formájában látható, világosan megkülönböztethető határok nélkül, forgatáskor csak kis mértékben mozdul el, majd visszatér központi helyzetébe
- tojásfehérje: tiszta, áttetsző
- csírasedjt: nem észlelhető fejlettségű
- idegen anyag: nem megengedhető
- nemkívánatos idegen szag: nem megengedhető

A B. osztályú tojások azok a tojások, amelyek nem felelnek meg az A. osztályú tojásokra előírt minőségi jellemzőknek. Továbbá azokat az A. osztályú tojásokat, amelyek már nem rendelkeznek a szóban forgó osztály tekintetében előírt jellemzőkkel, B. osztályúra szükséges leminősíteni, valamint azokat a tojásokat, amelyeket a tojásrakást követő 10 napon belül nem jelöltek meg, szintén B. osztályú tojásnak szükséges minősíteni. A B. osztályúnak minősülő tojások másodosztályú vagy tartósított tojások. A B. osztályú tojásokat külön jelöléssel és speciális csomagolással kell ellátni.

Méret szerinti kategóriák

Visszaautalunk a korábban jelzettekre, miszerint közvetlenül kiskereskedelmi forgalomba, valamint közvetlenül emberi fogyasztásra csak az A. osztályú tojás hozható, így a további kategorizálás ezen tojások tekintetében történik.

Az A. osztályú tojásokat méretük alapján a következőképpen kell osztályozni:

¹⁸ <https://portal.nebih.gov.hu/-/amit-a-tojas-jeloleserol-tudni-kell> (letöltve: 2025. május 17.)

- XL – nagyon nagy: ≥ 73 g
- L – nagy: 63 és 73 g között
- M – közepes: 53 és 63 g között
- S – kicsi: < 53 g

A tojások csomagolásán fel szükséges tüntetni az adott méretkategóriát az ennek megfelelő betűjellel (S, M, L, XL) vagy szóval (kicsi, közepes, nagy, nagyon nagy). A méret szerinti kategorizálást a tojáscsomagoló üzemek automata mérlegei végzik. Ezen megjelölés releváns a fogyasztók számára, ugyanis a tojás hozzávetőleges tartalmáról kapnak tájékoztatást. A tojások tömege részben a tojótyúk fajtájától, korától és tartási körülményeitől is függ, a fiatalabb példányok általában kisebb (S-M méretű), az idősebbek nagyobb (L-XL méretű) tojásokat tojnak.

Tartásmód szerinti kategóriák

A tojótyúkok tartásmódja szerint megkülönböztethető az ökológiai tartás („bio”), a szabad tartás, a mélyalmos tartás („alternatív”), és a ketreces tartás („berendezett, kiscsoportos”) tartásmód.

Az EU-ban egységes kódrendszer alkalmazandó, amelyben a tojáson lévő kódsor első számjegye mutatja meg a tartási technológiát. A „0” jelöli az ökológiai tartású tojásokat, az „1” jelöli a szabad tartásban termelt tojásokat, a „2” jelöli a mélyalmos („alternatív”) tartású tojásokat, a „3” jelöli a ketreces („berendezett, kiscsoportos”) tartású tyúkoktól származó tojásokat.

Az ökológiai tartásból származó tojások számos szigorú előírásnak kell, hogy megfeleljenek, amelyeket többek között az Európai Parlament és a Tanács az ökológiai termelésről és az ökológiai termékek jelöléséről, valamint a 834/2007/EK tanácsi rendelet hatályon kívül helyezéséről szóló 2018/848 rendelete (2018. május 30.) (továbbiakban: Európai Parlament és a Tanács 2018/848 rendelete) határoz meg.

Az ökológiai tartás során az állatok tartási körülményeinek és gyakorlatainak meg kell felelniük az állatok viselkedési igényeinek, valamint biztosítaniuk kell az állatok jólétének magas szintjét, továbbá a legtöbb esetben folyamatos hozzáférést szükséges biztosítani az állatok számára a mozgásukat lehetővé tévő szabadtéri területhez (például a baromfifélék részére életük legalább egyharmadán keresztül). Az állatok teljes élete során el kell kerülni, de legfeljebb a minimumra kell korlátozni az állatok szenvedését, illetve szorongását. Speciális szabályok vonatkoznak például az állatok táplálására vonatkozóan, amely magában foglalja többek között azt, hogy az állatokat olyan ökológiai takarmánnyal kell etetni, amely megfelelően kielégíti a fejlődésük különböző szakaszaiban felmerülő tápanyagszükségletüket, valamint nem használhatók esetükben sem növekedésserkentők, sem szintetikus aminosavak. Továbbá speciális szabályok vonatkoznak az állatok elhelyezésére és a tartási gyakorlatokra is, amely magában foglalja többek között azt, hogy az állattartásra szolgáló épületekben az állománysűrűséget úgy kell kialakítani, hogy az biztosítsa az állatok kényelmét és jólétét, továbbá ki kell elégítenie az állatok fajspecifikus igényeit.

Az ökológiai tartásból származó tojások termelését tanúsító szervezetek ellenőrzik, és a tojások csomagolásán gyakran szerepel a „bio” vagy „ökológiai gazdálkodásból származó” jelölés is. Az ezen kategóriába tartozó tojásokra vonatkozó szigorú előírások biztosítják az állatjóléti szempontból legkedvezőbb körülmények között történő termelést.

A szabad tartásban termelt tojások szabadon tartott tyúkoktól származnak. Az ebbe a kategóriába tartozó tojásokat olyan termelési rendszerekben kell termelni, amelyek megfelelnek legalább a Tanács a tojótyúkok védelmére vonatkozó minimumkövetelmények megállapításáról szóló 1999/74/EK irányelve (1999. július 19.) (továbbiakban: 1999/74/EK irányelv) 4. cikkében meghatározott feltételeknek, de különösen annak, hogy a tyúkok napközben folyamatos hozzáférjenek a szabadtéri kifutókhöz, amelyeket nagyrészt növényzetnek kell borítania, és egyéb célokra nem szabad használni ezeket (kivéve a gyümölcsösként, erdőterületként, illetve legelőként történő hasznosítást). Továbbá a szabadtéri kifutókon megengedett legnagyobb állománysűrűség kapcsán az a szabályozás (néhány, a jogszabályban foglalt kivétellel), hogy a tyúkok rendelkezésére álló terület egy hektárján mindenkor legfeljebb 2 500 tyúk lehet, illetve az egy tyúkra jutó mindenkori terület nem lehet kisebb 4 m²-nél. Valamint az is előírásra került, hogy a szabadtéri kifutók nem nyúlhatnak túl a tyúkok tartására szolgáló épület legközelebbi kijárati nyílásától számított 150 m-es sugarú körén.

A beérkezett adatszolgáltatásokban foglaltak alapján a szabad tartásban termelt tojások a fogyasztók körében azért kedveltek, mert a tyúkok jobb életkörülmények között élnek, és ezáltal a tojások minősége is valószínűsíthetően jobb lehet.

A mélyalmos tartásban, másnéven alternatív tartásban termelt tojások zárt épületben tartott tyúkoktól származnak, ahol a tyúkok szabadon mozoghatnak. E kategória átmenet a ketreces és a szabad tartás között, tehát biztosítja a szabad mozgást a tyúkok számára az épületen belül, de nem nyújt szabadtéri hozzáférést.

A mélyalmos tartás során olyan termelési rendszerben kell termelni a tojásokat, amely megfelel legalább az 1999/74/EK irányelv 4. cikkében meghatározott feltételeknek. Ilyen feltétel többek között az, hogy a tyúkok számára éles szélek nélküli megfelelő ülőrudakat kell biztosítani, valamint tyúkonként legalább 250 cm² almozott területet kell biztosítani, továbbá a hasznosítható terület egy négyzetméterére számítva az állatállomány sűrűsége nem haladhatja meg a kilenc tojótyúkot.

A beérkezett adatszolgáltatásokban foglaltak alapján a fogyasztók számára az alternatív tartásban termelt tojások kedvelt kategóriát jelentenek, mert állatjóléti szempontból kedvezőbb a ketreces tartásnál, de megfizethetőbbek az ökológiai vagy szabad tartásból származó tojásoknál.

A ketreces (újabb nevén „berendezett, kiscsoportos”) tartásból származó tojások úgynevezett feljavított ketrecekben tartott tyúkoktól származnak. Ezen tartásmód a fentebb ismertetett tartásmódokhoz képest lényegesen korlátozottabb mozgási lehetőséget biztosít a tojótyúkok számára.

Az 1999/74/EK irányelv 5. cikke előírta, hogy 2012-től kezdve kizárólag feljavított ketrecek alkalmazhatók az EU-ban, tehát a tojásokat olyan termelési rendszerben kell termelni, amely

megfelel legalább az 1999/74/EK irányelv 6. cikkében meghatározott feltételeknek. E feltételek előírják többek között, hogy a tojótyúkok részére biztosítani kell tyúkonként legalább 750 cm² ketrecterületet, amelyből 600 cm² hasznosítható, valamint a ketrec magasságának, ami nem a hasznosítható terület fölött van, legalább 20 cm-nek kell lennie minden ponton, továbbá nem lehet 2000 cm²-nél kevesebb a ketrec összterülete. Ezenfelül biztosítani kell egy fészket, olyan almot, hogy csipegetni és kapirgálni tudjanak a tyúkok, illetve tyúkonként legalább 15 cm-es megfelelő ülőrudat, továbbá korlátozás nélkül használható etetővályúról kell gondoskodni, mindegyik ketrecnek rendelkeznie kell továbbá az állomány méretének megfelelő itatórendszerrel, valamint a ketreceket megfelelő karomkoptató eszközökkel is szükséges ellátni.

A beérkezett adatszolgáltatásokban foglaltak alapján egyre több fogyasztó kerül a ketreces tartásból származó tojásokat állatjóléti megfontolásokra tekintettel. Ugyanakkor ez a legköltséghatékonyabb termelési mód, ezért még mindig jelentős arányt képvisel a hazai tojástermelésben.

A Magyarországon, valamint az egyes régiós országokban és az EU-n belül jelentős tojástermelőnek számító egyes országokban termelt tojás tartásmódbeli megoszlását, és az abban 2018¹⁹ óta bekövetkezett változásokat az 1. táblázat szemlélteti.

1. táblázat. Egyes EU-tagállamokban a különféle tartásmódokban megtermelt tojások megoszlása

Ország	Ketreces		Alternatív		Szabad		Bio	
	2018	2024	2018	2024	2018	2024	2018	2024
Magyarország	70,4%	67,6%	28,5%	30,8%	0,8%	1,2%	0,3%	0,3%
Németország	6,5%	3,7%	62,0%	53,8%	19,5%	28,8%	12,0%	13,8%
Olaszország	54,7%	34,0%	38,1%	56,3%	3,3%	4,9%	4,0%	4,9%
Franciaország	60,8%	30,1%	8,0%	24,2%	21,3%	32,3%	9,9%	13,4%
Hollandia	16,1%	14,8%	61,0%	63,1%	16,0%	16,1%	6,9%	6,0%
Lengyelország	84,5%	67,7%	11,2%	23,8%	3,6%	7,1%	0,7%	1,4%
Csehország	83,3%	50,9%	15,7%	46,9%	0,6%	1,7%	0,4%	0,5%
Szlovákia	83,3%	62,1%	15,6%	30,5%	0,9%	7,1%	0,2%	0,3%

Forrás: https://agriculture.ec.europa.eu/farming/animal-products/eggs_en (letöltve: 2025. május 27.)

A bemutatott adatok alapján látható, hogy több nagy tojástermelő ország esetében a ketreces tartás kivezetésével járó beruházások jelentős része már 2018-ra megvalósult, így Németország és Hollandia esetében, míg mások, így Franciaország és Olaszország 2018 és 2024 között csökkentették 40% alá a ketreces tartás arányát. Emellett a Magyarországnál magasabb ketreces tartási arányról induló, Magyarországgal egy régióba tartozó Csehország, Lengyelország és Szlovákia is jelentősen, 15–30 százalékponttal csökkentette a ketreces tartás arányát az elmúlt hét évben. Magyarországon ezidő alatt mindössze 2,8 százalékponttal csökkent a ketreces tartás aránya az egyéb tartásmódokhoz képest. A megkeresett hazai tojástermelők többségének nyilatkozata szerint a fogyasztói igények változása miatt, a piacon maradás érdekében, szükségszerűvé vált a mélyalmos tartásmód arányának hazai növelése is, és ez jelentős

¹⁹ Ilyen irányú EU-s statisztika legkorábban 2018-ra vonatkozóan áll a GVH rendelkezésére.

költséggel fog járni a vállalkozások számára, amely megközelítőleg egyidejűleg jelentkezik valamennyi hazai termelőnél.

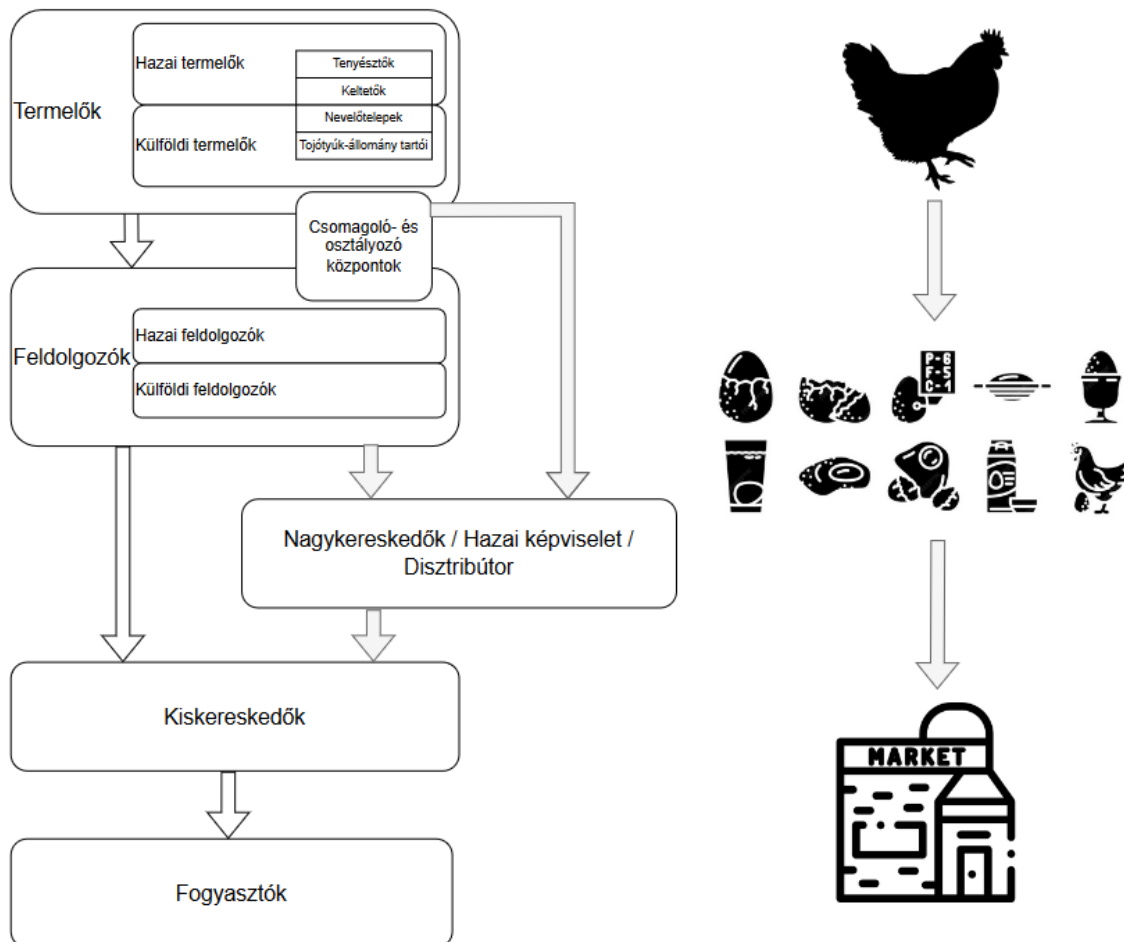
Az állatjóléti feltételek növelése kapcsán az Európai Bizottság válaszolt a szervezők által 2020. október 2-án benyújtott „End the Cage Age” elnevezésű európai polgári kezdeményezésre. Válaszában az Európai Bizottság jelezte, hogy 2023 végéig jogalkotási javaslatot szándékoznak előterjeszteni a ketrecek használatának fokozatos megszüntetésére, majd betiltására a kezdeményezésben említett valamennyi állatfaj esetében.²⁰ A ketreces tartásmód teljes betiltására vonatkozóan jelenleg még nincs hatályban lévő jogszabály, de jogalkotási előkészítés van folyamatban az EU jogalkotási szerveiben erre vonatkozóan.

²⁰ https://citizens-initiative.europa.eu/initiatives/details/2018/000004/end-cage-age_hu (letöltve: 2025. május 27.)

IV. Az értéklánc bemutatása

Az értéklánc egyes szintjeinek elemzésével a vizsgálati jelentés során következő fejezetei foglalkoznak. Az értéklánc szereplőit összefoglaló jelleggel az 2. ábra mutatja be.

2. ábra. A tojáspiaci értéklánc bemutatása

A magyarországi értéklánc első szintjén az étkezési tyúktojást termelő vállalkozások találhatók, amelyek között jelentős eltérések mutatkoznak. A termelői feladatok a vállalkozások egy részénél magukba foglalják a tenyésztést (génállomány fenntartása, naposcsibék keltetése a megtermékenyített tojásokból) is. A többi vállalkozás a naposcsibéket vásárolja már csak meg, akiknek a nevelését saját nevelőtelepeken kezdik meg, majd az ivarérett tojók a tojóistállókba kerülnek. Az általuk megtermelt étkezési tyúktojás válogatását, kategorizálását/osztályozását, csomagolását egyes vállalkozások maguk végzik, azonban arra is van példa, hogy a vállalkozás a megtermelt étkezési tyúktojást előválogatás és kategorizálás nélkül, raklapra rakva értékesíti tovább. A megtermelt étkezési tyúktojás így több piaci szereplő közbeiktatásával (pl. a csomagolást vagy a logisztikát lebonyolító vállalkozás) jut el a végfogyasztóhoz.

Az értéklánc második szintjén a tojásfeldolgozók, illetve felhasználók helyezkednek el. Ide azokat a vállalkozásokat soroljuk, amelyek a gyorsan romló étkezési tyúktojásból készítenek

tojáslét vagy tojásport, vagy tésztagyártással, a pékáruk előállításával, sütő- és cukrászipari termékek gyártásával vagy ételízesítők gyártásával foglalkoznak. A feldolgozó üzemek a számukra előírt módon kezelik a megkapott alapanyagot, melyből a későbbiekben különféle módszerekkel különböző termékeket állítanak elő. Ezen előállított termékeket a feldolgozók a kívánt kiszerelésnek megfelelően rendszerezik és csomagolják. A legyártott és csomagolt termékeket a kiskereskedelmi szereplők többnyire közvetlenül a feldolgozóktól vagy az importőröktől szerzik be. A lakossági végfelhasználókhöz jellemzően a kiskereskedőkön keresztül jutnak el ezen termékek.

Az értéklánc fogyasztók előtti fokán a kis- illetve nagykereskedők foglalnak helyet, akik közvetlenül értékesítenek a fogyasztóknak. A beérkezett adatszolgáltatások alapján a kereskedők jelentős része közvetlenül a feldolgozóktól szerzi be a különböző kategóriába sorolható, étkezési tyúktojás felhasználásával készült termékeket, azonban az étkezési tyúktojás fogyasztók felé történő értékesítésnél megfigyelhető, hogy több helyen csomagoló vállalkozások (disztribútorok) jelennek meg az értékláncban.

Érdemes megemlíteni, hogy egyes piaci szereplők az értéklánc több szintjén is megtalálhatók. Bizonyos vállalkozások nem csak megtermelik, de fel is használják az étkezési tyúktojást, annak érdekében, hogy a késztermék minél magasabb hozzáadott értékkel rendelkezzen. Ezáltal elősegíthető, hogy az értékláncban minél kevesebb szereplő vegyen részt, így a költségszerkezet az optimálisan alakuljon mind a piaci szereplő, mind pedig a végfelhasználó számára. Másfelől, mivel az étkezési tyúktojás egy rövid eltarthatósági idejű, gyorsan romló élelmiszer, az étkezési tyúktojás vállalkozáson belüli felhasználásával csökken a vállalkozás változó keresleti piac felé való kitettsége is.

V. Az étkezési tyúktojás előállítása: a tojástermelő gazdaságok

A tojástermelő vállalkozások bemutatása

A jelen gyorsított ágazati vizsgálat során a GVH több mint egy tucat, a rendelkezésre álló információk alapján jelentős piaci szereplőnek tekinthető tojástermelő vállalkozást, gazdaságot keresett meg.

A GVH a gyorsított ágazati vizsgálat keretében megkereste a NÉBIH-et is. A NÉBIH a GVH rendelkezésére bocsátotta a tojótyúktartó telepek nyilvántartásba vételének szabályairól szóló 74/2003. (VII.1.) FVM rendelet alapján vezetett nyilvántartásból nyerhető maximális kapacitások alapján összeállított listáját, amely a 20 legjelentősebb piaci szereplőt tartalmazta 2023-ban, illetve 2024-ben. A GVH a jelen vizsgálat során a NÉBIH által rendelkezésére bocsátott lista első 20 helyén álló piaci szereplőknek több, mint a felét megkereste.

A tojástermelők tevékenységi köreit illetően a megkeresett tojástermelő vállalkozások válaszai alapján megállapítható, hogy ezen gazdaságok gyakran nem csak tojástermeléssel, és ezzel összefüggésben a tojótyúkok tartásával foglalkoznak, hanem ezen tevékenységük mellett – mintegy azt kiegészítendő – növénytermesztéssel, a tojótyúkállomány takarmányának megtermelésével, illetve kevert takarmány előállításával is. E két tevékenység ugyanis jól kiegészítheti egymást olyan értelemben, hogy a megtermelt takarmány az állatállomány élelmezésére fordítható.

A vizsgálat során beszerzett információk alapján több tojástermelő vállalkozás foglalkozik a tojástermeléshez kapcsolódó, azt kiegészítő tevékenységekkel, így tojás felhasználásával készült termékek előállításával (pl. tészta), jérce neveléssel és értékesítéssel, valamint tojás csomagolással és kereskedelemmel. Céljuk ezzel elsősorban az egyes tevékenységekkel összefüggésben felmerülő veszteségek ellensúlyozása, minimalizálása.

A tojástermelő gazdaságok tehát elsősorban étkezési tyúktojást állítanak elő. A tojástermelés folyamata, beleértve a tojótyúkok élelciklusát is, több részre tagolódik. A keltetőből kikelő naposcsibék kb. fele hímnemű, vagyis tojástermelésre alkalmatlan. Őket lényegében azonnal megölik, általában bedarálják. Egyes EU-tagországokban, köztük Németországban és Franciaországban ez a gyakorlat már tiltott, hiszen elérhetőek olyan technológiák, amikkel a kikelő naposcsibék neme a kikelést megelőzően már megállapítható.²¹

A nőstény naposcsibéket ezután jércenevelő telepeken nevelik, majd 17–18 hetes korukban az állatok átkerülnek a tojótelepekre. Ezután a beérkező jércék néhány hetes utónevelést követően, amikor eléri az ivarérettséget, megkezdik a tojástermelést. A különböző tartásmódoknak megfelelő körülmények között 1–1,5 évig termelnek az állatok. Ezt követően az állatokat továbbértékesítik, jellemzően vágóhídra, tehát levágják őket (természetes körülmények között egy csirke élettartama akár 10 év is lehet).

²¹ <https://www.euractiv.com/section/agriculture-food/news/germany-france-call-on-eu-countries-to-also-ban-culling-of-male-chicks/> és <https://animallaweuropa.org/wp-content/uploads/Chick-and-Duckling-Killing-UPDATE-December-2024.pdf> (letöltve: 2025. június 20.)

A tojótyúktelepeken kiemelt fontossággal bír a megfelelő tisztaság biztosítása a fertőző betegségek elkerülése érdekében. Ezt a termelő vállalkozások folyamatos takarítással és fertőtlenítésekkel igyekeznek elérni.

A termeléshez szükséges körülmények megteremtése több tényezőből áll össze. Ilyenek a fűtés, a szellőztetés, a világítási program, a takarmányozási program, az etető- és itatóberendezések, az állatok kezelése (csőr Kurtítás, testtömeg ellenőrzés, áttelepítés, beteg, elhullott állatok kivétele), vakcinázási és immunbiológiai ellenőrző program.

A tojás beltartalmi értékeire jelentős hatással van a tyúkok takarmányozása. Egyes termelők különleges takarmánytípusok alkalmazásával magasabb hozzáadott értékű tojásokat állítanak elő.

A forgalmazásban a M és L kategóriájú tojások a leggyakoribbak, az S (kisméretű) tojások ritkábban kerülnek kiskereskedelmi forgalomba.

A tojástermelő vállalkozások által felhasznált alapanyagok, inputok a beérkezett adatszolgáltatások alapján többnyire a következő főbb kategóriákba sorolhatók: naposcsibe beszerzés, takarmányok és tápok, állatgyógyszerek és fertőtlenítőszer, energia (villamos energia és földgáz), gépek és alkatrészek, üzemanyagok, valamint munkaerő.

A gyorsított ágazati vizsgálat során beszerzett információk alapján a tojástermelők gyakorta saját maguk is képesek megtermelni az állatok által igényelt takarmány egy részét. A takarmány mellett az utóbbi évek ismétlődő madárinfluenza járványok okán jelentős a fertőtlenítőszer beszerzése is. Importból – néhány kivételtől eltekintve – általában csak kis mértékben szereznek be takarmányt a válaszadó termelők.

A további inputok többségét a beérkezett adatszolgáltatások alapján jellemzően szintén belföldi szereplőktől szerzik be a tojástermelő vállalkozások. Kivételt képezhetnek ezalól a naposcsibék, valamint az egyes gépek, alkatrészek, azonban ezek esetében is elmondható, hogy arányaiban a belföldi beszerzés meghaladja a külföldit. A külföldi beszerzésű inputok jellemzően más EU-tagállamokból származnak.

A tojástermeléssel foglalkozó vállalkozások több csatornán is értékesítik termékeiket. A tojástermelők az étkezési tyúktojást értékesíthetik nagykereskedők, kiskereskedők, feldolgozóüzemek, illetve kivételes esetben közvetlenül a fogyasztók részére is. A nagykereskedő, illetve csomagoló vállalkozások a lédígy formában vásárolt tojást osztályozzák és különböző méretű kiszerelésekbe csomagolják, a kiskereskedők pedig továbbértékesítik a végfogyasztók részére. A feldolgozóüzemek felvásárolják a megtermelt étkezési tyúktojást késztermékek előállítására céljából, ilyenek többek között a térsztaüzemek, a cukrászatok és a sütőüzemek, valamint a tojásporító vállalkozások. A gyorsított ágazati vizsgálat során megkeresett termelők jellemzően valamennyi értékesítési csatornán több vállalkozás részére is értékesítenek. Ezalól azok a vállalkozások képeznek kivételt, amelyek a velük egy vállalkozáscsoportban lévő más vállalkozás részére adják tovább a tyúktojást további feldolgozás, illetve értékesítés céljából. A megkeresett vállalkozások esetében nem jellemző, hogy exportra értékesítenék a megtermelt étkezési tyúktojást, amennyiben mégis, az termelésük 1% körüli részét érinti.

A megkeresett tojástermelő vállalkozások többsége jelenleg is (közel) teljes kapacitását kihasználja, és emellett kapacitásainak bővítésére, valamint átalakítására készül. A kapacitásbővítés, illetve átalakítás célja a hatékonyságnövelés, illetve a fogyasztói preferenciákhoz való alkalmazkodás. A fogyasztói preferenciák változásának következtében a vállalkozások várakozásai szerint a következő években csökkenni fog a kereslet a ketreces tartásmódból származó tojás iránt, és nőni az alternatív, illetve szabad tartásos technológiával termelt étkezési tyúktojás iránti igény.

A GVH a tojástermelő vállalkozások tartásmódváltással kapcsolatos szándékait és lehetőségeit adatszolgáltatásokon keresztül mérte fel.

A beérkező válaszok alapján megállapítható, hogy a ketreces tartásmódot alkalmazó vállalkozások jellemzően csak részbeni átállást terveznek az alternatív tartásmódok valamelyikére, egyes esetekben pedig csak az újonnan épített kapacitásaikat tervezik az alternatív tartásmód követelményei szerint kiépíteni, egészen addig, amíg a szabályozás a ketreces tartásmód alkalmazását is lehetővé teszi. Van néhány olyan vállalkozás is, amelyik úgy tervezi, hogy minden telepén csak ketreces tartásmódban tart tojótyúkokat a jövőben is. Ez utóbbinak oka, hogy az alkalmazott ketrecek megfelelnek a hatályos szabályozásnak, és még több éves élettartamuk van hátra.

A benyújtott válaszok alapján megállapítható, hogy azon vállalkozások, amelyek termelésük egy részét alternatív tartásmódra kívánják átállítani jelentős, nagy vállalkozások esetén akár több milliárd forintos beruházással tudják ezt megvalósítani. A beruházást a vállalkozások döntő többsége saját erőből nem vagy nem teljes egészében tudja megvalósítani, ahhoz külső forrásbevonás szükséges. Az átállási folyamat már megkezdődött, több vállalkozás jelentős beruházásokat eszközölve bővítette az alternatív tartásmódú termelési kapacitását.

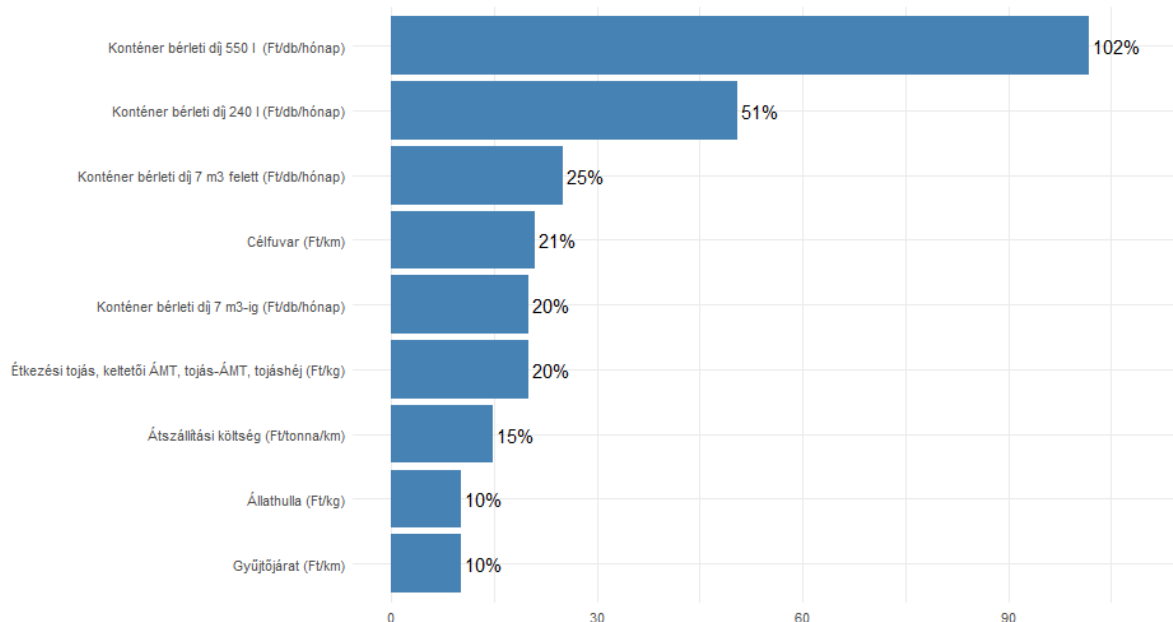
Több tojástermelő vállalkozás adatszolgáltatása szerint a lejárt szavatossági idejű vagy vesztéssel továbbfeldolgozásra sem továbbítható termékek ártalmatlanításával, valamint a madárinfluenza járványok esetén a fertőzéssel érintett állományok leölésével és elszállításával, ártalmatlanításával járó költségek is jelentős mértékben emelkedtek a közelmúltban. Az állati melléktermékek begyűjtésével, ártalmatlanításával és feldolgozásával foglalkozó hazai vállalkozás nyilvánosan elérhető árlistái alapján 2023 és 2025 között a tojástermelőket érintő költségek (így többek között a „baromfi állathulla ártalmatlanítása”, az „étkezési tojás, keltetői ÁMT, tojás-ÁMT, tojáshéj kezelése”, valamint az ezen tevékenységekhez kapcsolódó logisztikai költségek) mértéke ténylegesen emelkedett. 2023-ról 2025-re a tojástermeléssel összefüggésben felmerülő költségek az következők szerint nőttek (3. ábra):

- Baromfi állathulla ártalmatlanítása (10%)
- Étkezési tojás, keltetői ÁMT, tojás-ÁMT, tojáshéj kezelése (20%)
- Célfuvar (21%)
- Gyűjtőjárat (10%)
- Átszállítási költség (14%)
- Konténer 7 m³ felett (25%)
- Konténer 7 m³-ig (20%)
- Konténer 550 l (101%)

- Konténer 240 l (50%)

Az előbb említett költségek emelkedése mellett új tételek is megjelentek, mint az első konténer kihelyezési díja (550 literig) vagy az első konténer kihelyezési díja (550 liter felett).

3. ábra. Az állati melléktermékek begyűjtésének, ártalmatlanításának és feldolgozásának árváltozásai 2023 és 2025 között

Forrás: vállalati adatszolgáltatások alapján saját számítás

Azon termelővállalkozások számára, amelyek a tojás csomagolásával is foglalkoznak, 2023 óta új költségelemként merült fel az EPR díj. Mivel ezen költség a csomagolóvállalkozásokat is érinti, bemutatására a csomagolóvállalkozásokkal kapcsolatos fejezetben kerül majd sor.

Termelési költségek és a tojás árának alakulása

A vizsgálat során a tojástermelés költségeinek és a tojás átadási árának elemzéséhez a GVH adatkéréssel fordult a termelői szinten működő vállalkozásokhoz.

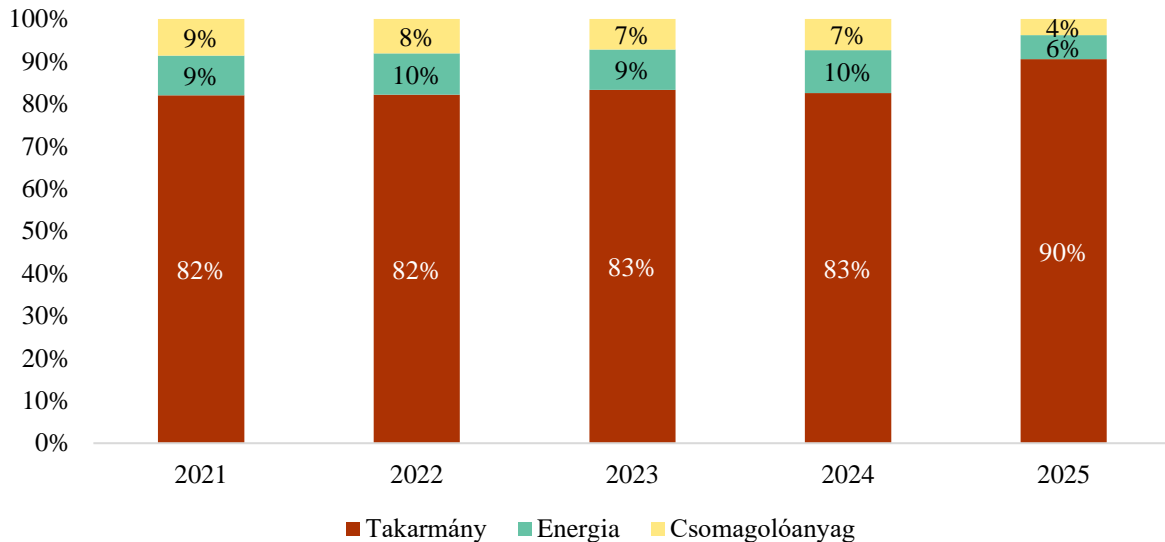
A beérkezett adatszolgáltatások alapján a felhasznált inputok meglehetősen heterogének. Az inputokat az egyes termelők főbb költségnevek szerint, míg mások részletes bontásban nyújtották be. Ez alapján a GVH azonosította a tojástermeléshez kötődő három legjelentősebb inputtényezőt. Ezen inputok árváltozásai összevetésre kerültek az átadott tojások árváltozásaival is.

A vizsgált három input a tojóttyúk etetéséhez szükséges takarmány, illetve az energia és a csomagolóanyag. Az elemzésben így többek között nem szerepelnek a gépköltségek vagy a munkaerőhöz kapcsolódó költségek. Az elemzésbe bevont inputok tehát nem adnak teljes képet a vizsgált termékkör költségszerkezetéről, de a főbb trendeket képesek jól megragadni.

Az inputok megoszlását tekintve megállapítható, hogy az energia és csomagolóanyag jelentősége eltörpül a takarmányköltségek mellett, a vizsgált három költségtényező közül a

takarmány tette ki a döntő, jellemzően 80 százalékot is meghaladó hányadot (4. ábra). Ez a megoszlás ráadásul a vizsgált időszakban közel állandó maradt, sőt a felhasznált takarmány költségarányában folyamatos emelkedés figyelhető meg.

4. ábra. A GVH által vizsgált inputtényezők megoszlása

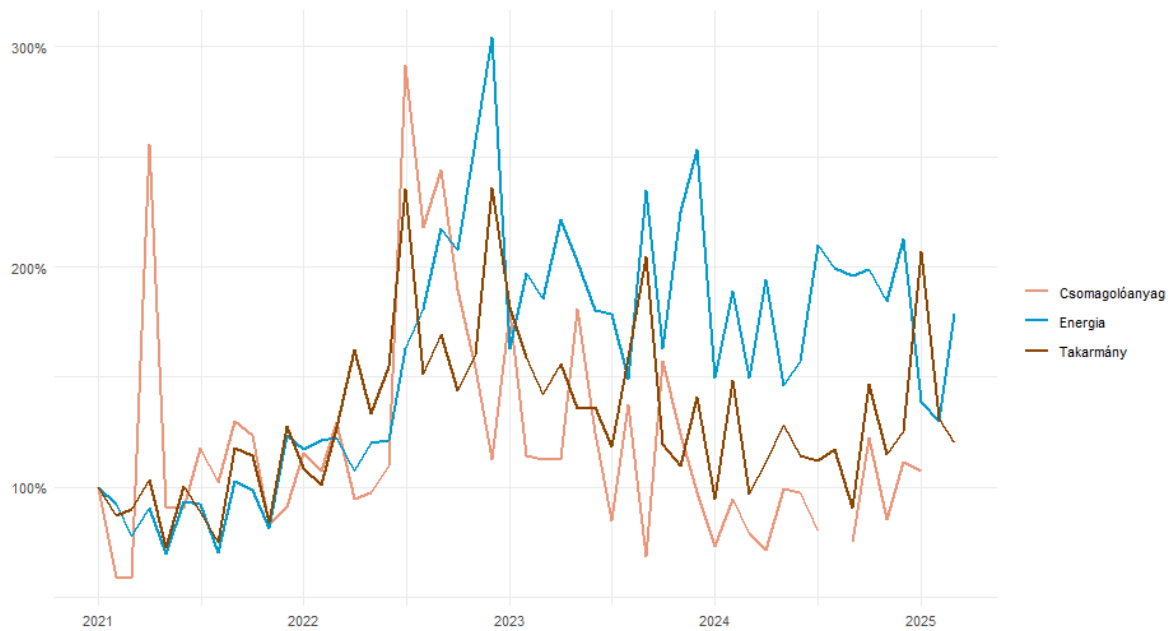
Megjegyzés: N = 11

Forrás: vállalati adatszolgáltatások alapján saját számítás

A 5. ábra alapján látható, hogy a vizsgált inputok átlagos havi árváltozása a periódus során jelentős volatilitást mutatott, a sok esetben kiugró mértékű emelkedések és csökkenések ugyanakkor alapvetően átmeneti jellegűek voltak. Emellett a tényezők a vizsgált időszak alatt jellemzően együtt mozogtak, noha az árváltozások sok esetben késleltetve követték egymást.

2022 közepéig, illetve végéig az inputárak jellemzően növekvő trendet követtek. Az árak ekkor érték el a vizsgált időszak alatti legnagyobb értéküket, melyek minden tényező esetében a kezdeti értékek legalább kétszeresét jelentették. Ezt követően az inputárak mérséklődésnek indultak, mely tényezőnként eltérő mértékben (a csomagolóanyag és a takarmány esetében az árak átmenetileg a kezdeti értékek alatt is mozogtak) 2024 közepéig tartott, a periódus végére az árak azonban újra emelkedésnek indultak.

5. ábra. Tojástermelő vállalkozások átlagos költségeinek alakulása (2021. január = 100%)

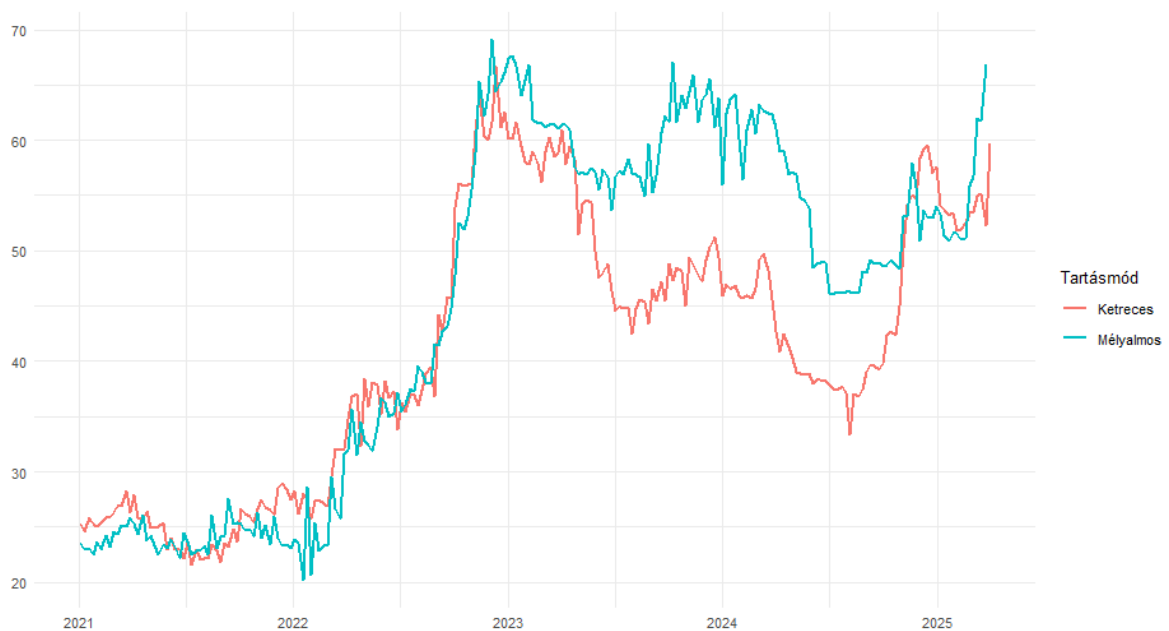

Megjegyzés: N = 11

Forrás: vállalati adatszolgáltatások alapján saját számítás

Az 6. ábra tartásmódok szerint szemlélteti a periódus során tapasztalt átadási árváltozásokat heti bontásban. A bio- és a szabad tartásmódú tojások vonatkozásában csupán néhány termelő szolgáltatott adatot, így ezen tojástípusok árváltozásai nem szerepelnek az ábrán adatvédelmi okokból.

6. ábra. Étkezési nyúktojás átadási árának alakulása, tartásmódok szerinti bontásban (Ft/db)

Megjegyzés: N = 11

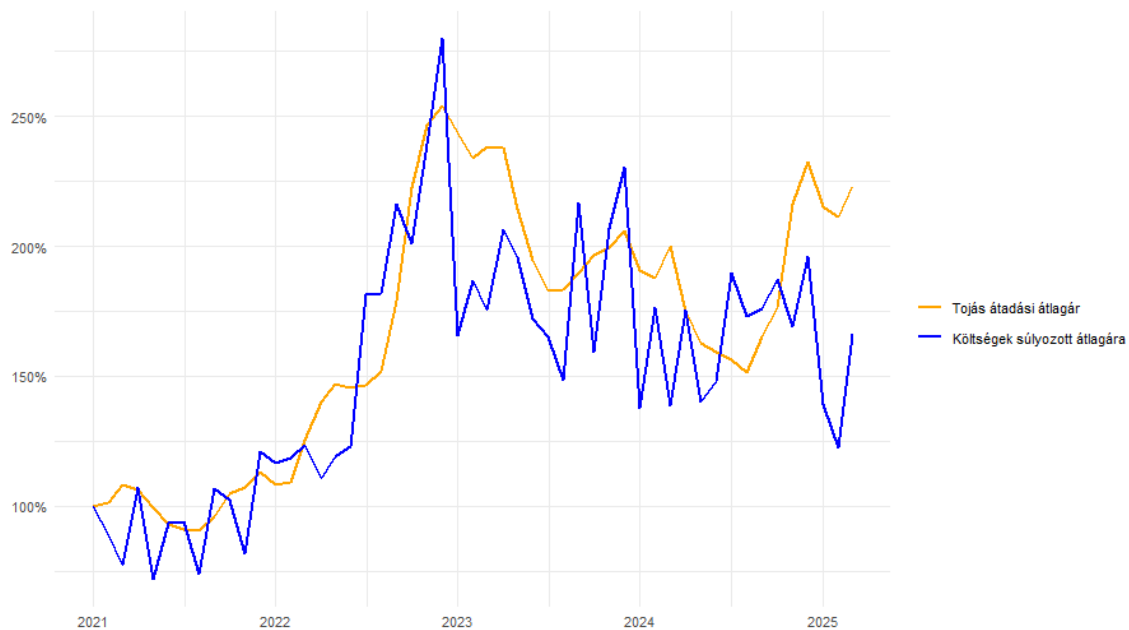
Forrás: vállalati adatszolgáltatások alapján saját számítás

Látható, hogy az árak jelentős emelkedést mutattak 2022 végéig, amit 2023 közepéig folyamatos csökkenés követett. Ezt követően 2024 elejéig átmeneti emelkedés, majd 2024 közepéig visszaesés volt tapasztalható, amit a periódus végére jórészt folyamatos, kiugró mértékű emelkedés követett.

A ketreces és a mélyalmos tartásmódú tojások átlagárai jellemzően együttmozogtak a periódus során, és az átadási árakban a 2023 második felétől 2024 második feléig tartó időszak kivétel nem figyelhető meg jelentős eltérés. Ugyanakkor a ketreces tartásmódú tojások árszintjében jelentősebb mértékű mozgások figyelhetők meg, mint a mélyalmos tartásmódból származó tojások vonatkozásában. Ez elsősorban az országban megtermelt tojások tartásmódok szerinti megoszlásának tulajdonítható. A megtermelt tojások többsége ketreces tartásmódból kerül ki (ahogy azt az 1. táblázat is szemlélteti), ebből adódóan a korábban említett kínálati sokkok (például madárinfluenza), illetve a kereslet változásai a ketreces tojások áraiban nagyobb mértékben jelentkeznek. Érdeemes megfigyelni, hogy egyes időszakokban a ketreces tartásmódból származó tojások átadási árai megközelítették, egyes esetekben meg is haladták a mélyalmos tartásmódból származó tojások átadási árait, ami a kereslet és a kínálat időleges egyenlőtlenségei miatt volt lehetséges.

A vizsgált három költségelem összesített, költségarányok mentén súlyozott havi változását, illetve a termelők által értékesített tojások havi átadási átlagárának (tartásmód szerinti bontás nélküli) változását mutatja be a 7. ábra. Az ábra alapján látható, hogy a tojások átadási ára viszonylag együttmozgott a kalkulált költségindexszel, tehát a költségek trendjét lekövette a tojás ára, noha a költségek jóval volatilisabb módon alakultak az átadási árakhoz képest. A vizsgált időszak nagy részében a költségek emelkedésénél az átadási árak jellemzően kisebb mértékben növekedtek, valamint költségcsökkenés esetén is rendszerint kisebb mértékű visszaesést mutattak az átadási árak, mint az általunk vizsgált költségek változása. 2023-ig a költségek összességében jelentősebben nőttek, mint a tojás átadási ára, majd 2023-tól mind az átadási ár, mind a költségek csökkenésnek indultak. 2024 utolsó negyedétől kezdődően azonban a tojásárak összességében jelentősebb, közel 70 százalékos növekedést mutattak (a 2025 márciusi értéket viszonyítva a 2024 szeptemberi értékhez), míg a termelési költségek kapcsán csak 2025-től volt tapasztalható újra jelentősebb mértékű növekedés. Fontos kihangsúlyozni, hogy a költségindex alakulását elsősorban a takarmányárak mozgatták, hiszen a költségek döntő többségét az tette ki (4. ábra).

7. ábra. Étkezési nyúktójas átadási árának és súlyozott költség indexének alakulása (2021.január = 100%)

Megjegyzés: N = 11

Forrás: vállalati adatszolgáltatások alapján saját számítás

VI. Az étkezési tyúktojás csomagolása

Jelentősebb piaci szereplők bemutatása

Az értéklánc következő szintjén a csomagolással foglalkozó vállalkozások helyezkednek el. Ezek a vállalkozások – általában – nagy kiserelésben vásárolják meg az étkezési tyúktojást, amelyet szelektálnak, kategorizálnak, illetve a fogyasztók számára elérhető kiserelésekbe csomagolnak. A csomagolók a dobozott vagy a tálcára rakott étkezési tyúktojásokat általában nagy- és kiskereskedőknek értékesítik.

Mint ahogy korábban szó volt róla, a csomagolt – tálcás, illetve dobozos – tojáson feltüntetésre kell kerülnie – többek között – a csomagoló központ kódjának is. Ezeket a központokat a NÉBIH is nyilván tartja és bárki számára elérhetők.²²

Az étkezési tyúktojást termelő gazdaságok magas számához viszonyítva a csomagolással foglalkozó vállalkozások száma jelentősen kisebb, így a GVH is kevesebb vállalkozások keresett meg.

A Gazdasági Versenyhivatal a gyorsított ágazati vizsgálat keretében hat, a haza piac szempontjából meghatározó étkezési tyúktojás csomagolásával foglalkozó vállalkozást keresett meg: a Szijártó Bt.-t, a Joker Danubius Kft.-t, a Fuchs Tojás Kft.-t, a Magyar Tojás Kft.-t, az Aranykorona Zrt.-t és a Farm Tojás Kft.-t.

Beszerezési források és költségtényezők

A vállalkozások csoportosíthatók az alapján, hogy egy vagy több termelőtől szerzik be az étkezési tyúktojást, illetve aszerint, hogy kizárólag belföldről vagy belföldről és külföldről is történik-e beszerzés. A vállalkozások által szolgáltatott adatokból megállapítható, hogy az importáló vállalkozások kizárólag az EU-n belülről (Lengyelország, Litvánia, Ausztria, Bulgária, Románia, Horvátország, Hollandia, Szlovákia) importálnak étkezési tyúktojást.

A KSH adatai alapján Magyarországra legnagyobb mennyiségben Lengyelországból érkezik étkezési tyúktojás, az összes import nagyjából 60%-a lengyel eredetű.²³

A GVH a csomagoló vállalkozásokhoz is adatkérésekkel fordult a költségeik (többek között a felvásárolt tojás) felmérése és elemzése érdekében. A termelőknél végzett elemzéshez hasonlóan a GVH a legfontosabb inputokra fókuszált csak, így az elemzésbe bevont inputok nem adnak teljes képet a vizsgált termékkör pontos költségszerkezetéről. A csomagolók esetén vizsgált inputok a beszerzett tojás árán túl a csomagoláshoz felhasznált energia, a csomagolóanyag és a felmerülő logisztikai költségek voltak.

Így nem került vizsgálatra a munkabér és járulékaik, az egyéb anyagok (tisztítószer, munka- és a védőruha, irodaszer) költségei és az értécsökkenés. A megkeresett vállalkozások között volt olyan vállalkozás, mely bércsomagolást is végeztetett, így ezen vállalkozásoknál a

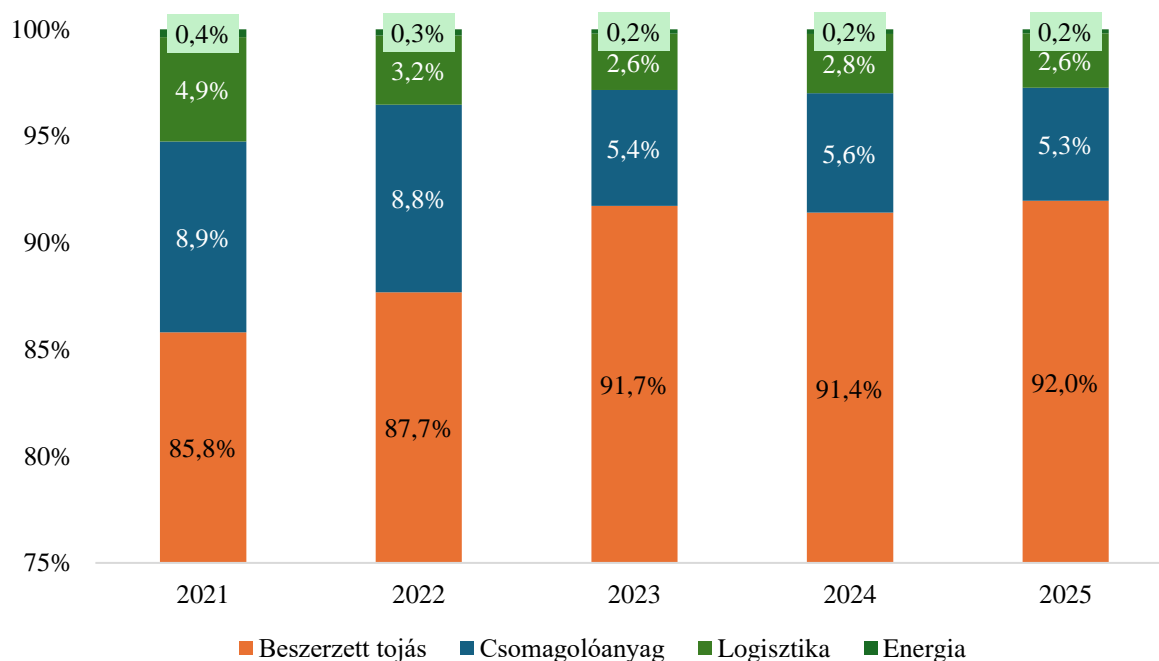
²² https://portal.nebih.gov.hu/documents/10182/0/enged_2025_05_30.pdf/a3e5a2de-8f52-a9d6-6217-f1ee3cd92b46?t=1748851912754 (letöltve: 2025. április 15.)

²³ statinfo.ksh.hu/Statinfo/QueryServlet?openLink=e27cee4dbcd7cf1c210bcc4f4ea960cc6b8d53a7a3ab5a9db7916edb2de38e9f (letöltve: 2025. július 2.)

bércsomagolás költsége is a ráfordítások részét képezte, azonban ez a tényező nem szerepel a GVH elemzésében.

A vizsgált inputok megoszlását tekintve megállapítható, hogy a tojás beszerzési költségei teszik ki a költségek legnagyobb részét, legalább 85 százalékát (8. ábra). A vállalkozások számára a másik jelentős költségtényezőt a csomagoláshoz szükséges csomagolóanyagok beszerzése jelenti, noha az összköltségen belüli arányuk évről évre csökken, valamint jóval elmarad a tojás beszerzési arányától.

8. ábra. A GVH által vizsgált inputtényezők megoszlása

Megjegyzés: N = 6

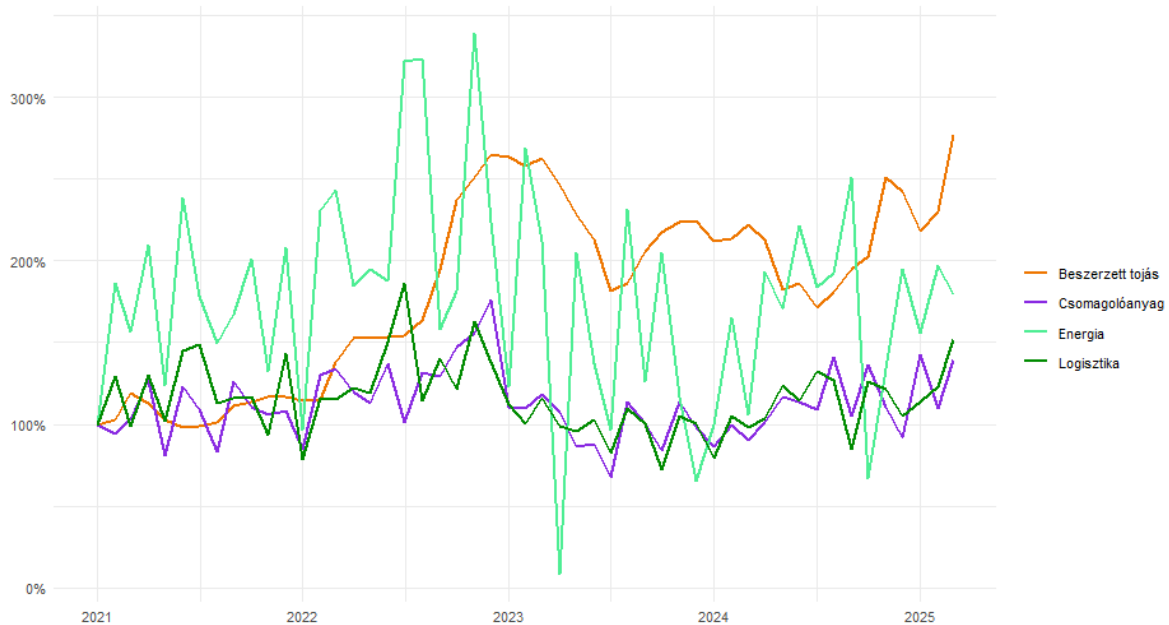
Forrás: vállalati adatszolgáltatások alapján saját számítás

Annak ellenére, hogy az utóbbi években jelentősen emelkedett az energia ára és a logisztikai költségek is nőttek, ezen tényezők aránya folyamatosan csökkent a tojás csomagolás költségszerkezetében. 2025-re a két tényező aránya együttesen az összköltség mindössze 2,8 százalékára csökkent.

A csomagolási költségek alakulása

A GVH által kijelölt inputtényezők átlagos havi árváltozásait a 9. ábra szemlélteti. A beszerzett tojás átlagárát leszámítva, látható, hogy a termelői inputokhoz hasonlóan a csomagolók költségtényezői is rendkívül volatilis módon alakultak az időszak során, valamint rendre a 2022-es év közepére vagy végére érték el az időszak során tapasztalt legnagyobb értéküket. Ez illeszkedik a termelőknél látottakhoz, hiszen a csomagolók és a termelők költségszerkezetében nagy átfedés mutatkozik, noha az egyes költségelemek súlyában jelentős eltérések fedezhetők fel (vö. 4. ábra és 8. ábra).

9. ábra. Tojás csomagolással foglalkozó vállalkozások átlagos költségeinek alakulása (2021. január = 100%)

Megjegyzés: N = 6

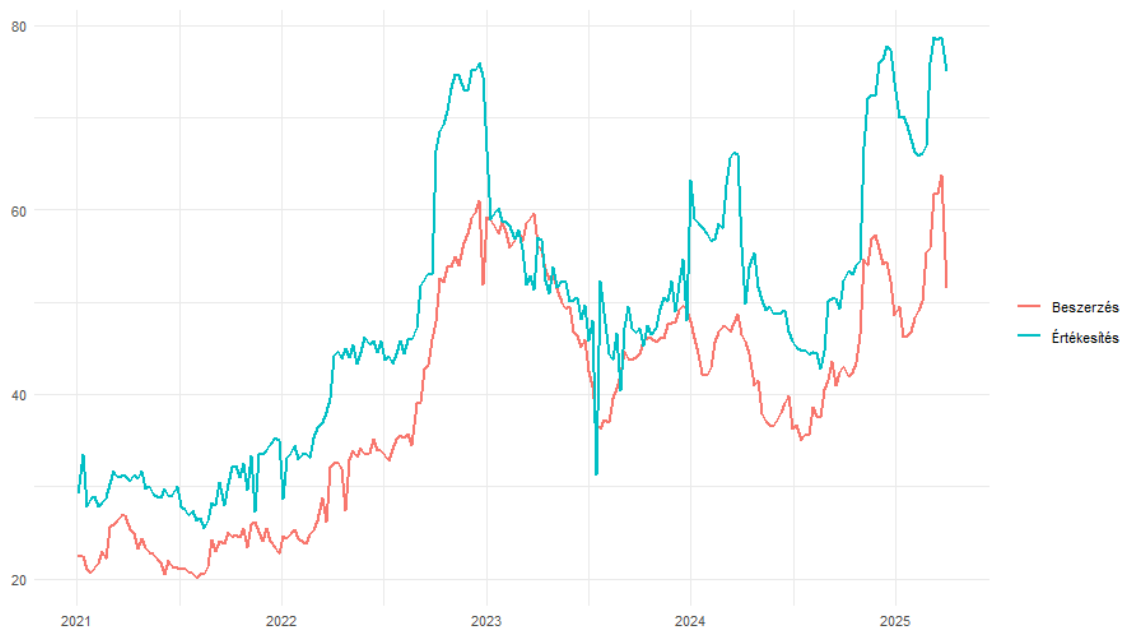
Forrás: vállalati adatszolgáltatások alapján saját számítás

A termelői inputokhoz képest a csomagolók inputjai 2023-tól enyhébb meredekségű, de folyamatosan csökkenő trendet követtek, ez viszont a periódus végére a vizsgált költségtényezők árainak növekedésébe fordult át. A 2021. januári értékekhez viszonyítva az energia költsége közel 80 százalékkal, a csomagolóanyagok költségei 40 százalékkal, a logisztikai költségek pedig 52 százalékkal nőttek.

A költségek között legnagyobb súllyal bíró tojás beszerzési átlagára a többi tényezőhöz hasonló módon alakult, mozgásában nagyjából azonos időszakokban azonosíthatók be trendfordulók, mint a többi inputnál. A tojás beszerzési ára 2022 végére rendkívüli növekedést mutatott, ekkorra kezdeti értékének közel két és félszeresét érte el. Ezt követően az árak csökkenésnek indultak, azonban a vizsgált időszak végére újra emelkedtek, sőt, meghaladták a kezdeti érték közel 2,8-szeresét is.

A csomagolók átlagos tojásbeszerzési és -értékesítési árainak alakulását szemlélteti a 10. ábra. A periódus során a két idősor szorosan együttmozgott. A 2022 végi időszakos csúcserkékek után az árak 2025-re vették fel a teljes periódus során mutatott legnagyobb értékeiket. A vizsgált időszak vége felé az értékesítés árak nagyobb mértékben nőttek, mint a beszerzési árak. Összességében megállapítható, hogy amikor az árak növekedtek, akkor az értékesítési és a beszerzési ár közötti különbség jellemzően folyamatosan nőtt, míg árcsökkenések idején a szintek közötti eltérés szűkült.

10. ábra. Étkezési nyútktojás beszerzési és értékesítési árának alakulása (Ft/db)

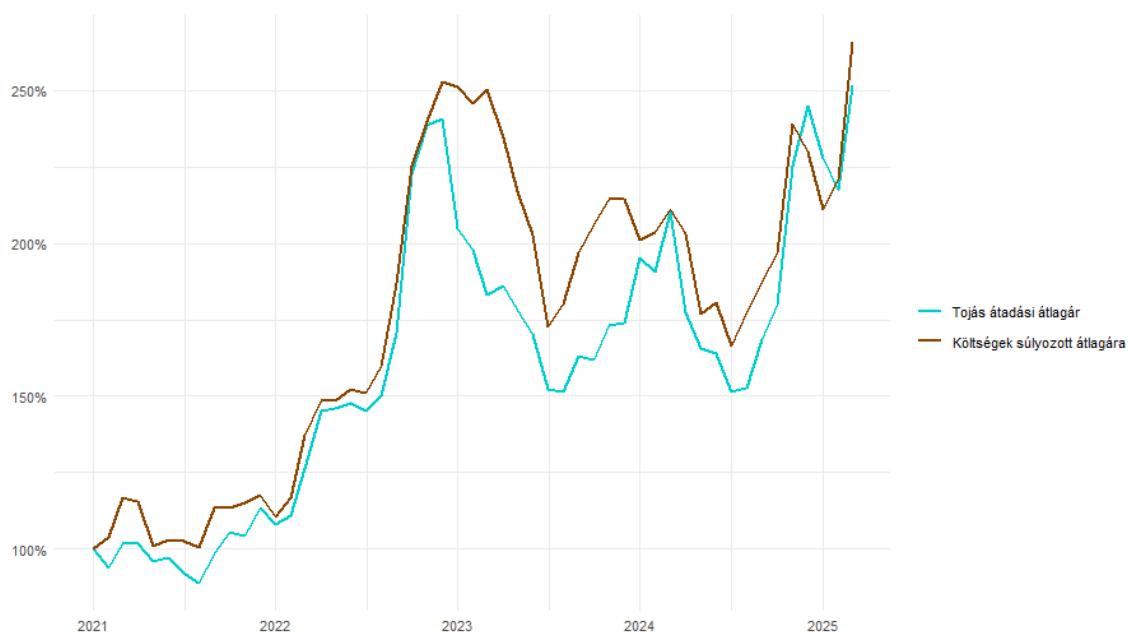

Megjegyzés: N = 6

Forrás: vállalati adatszolgáltatások alapján saját számítás

A 11. ábra alapján látható, hogy vizsgált költségelemek összesített, költségarányok mentén súlyozott havi áremelkedése, illetve a csomagolók által értékesített tojások havi átadási átlagára egymáshoz viszonyítva hogyan változott a vizsgált periódus során.

11. ábra. Étkezési nyútktojás átadási árának és súlyozott költség indexének alakulása (2021. január = 100%)

Megjegyzés: N = 6

Forrás: vállalati adatszolgáltatások alapján saját számítás

Az ábra alapján látható, hogy a tojás átadási ára szorosan együttmozgott a kalkulált költségindexszel. Ez annak fényében nem meglepő, hogy a költségindex mozgásában, elsősorban a tojás beszerzési átlagárának változásai érvényesültek, amelyek között erős együttmozgás volt.

A költségek trendjére jellemzően rásimult a tojás átadási ára, noha bizonyos időszakokban, elsősorban 2023-ban az adatsorok közötti távolságok átmenetileg szélesedett, azonban a megnőtt távolságok idővel rendre visszaszűkültek. A vizsgált időszak nagy részében emelkedéskor az átadási ár jellemzően kisebb növekedést mutatott, mint az általunk vizsgált költségek, noha 2024-től megfordult ez a folyamat és az átadási ár innentől kezdve összeségében nagyobb növekedést mutatott, mint a költségek. A periódus végére mindkét idősor kiugró mértékű növekedést mutatott.

Fontos továbbá megemlíteni, hogy az utóbbi időszakban a csomagolókat több olyan szabályozási változás is érte, amelyek közvetlenül befolyásolták működésük költségszerkezetét és piaci mozgásterüket. Ezek közül kiemelendő a hazánkban 2023. július 1-jén bevezetett kiterjesztett gyártói felelősségi (EPR) díj, amely elsősorban a termékek csomagolásához kapcsolódóan jelent meg új költségelemként.²⁴ Mivel a csomagolás jellemzően ezen vállalkozások tevékenységéhez kapcsolódik – e cégek hozzák forgalomba a végső fogyasztói kiszerelest –, a díjfizetési kötelezettség is ezen a szinten csapódik le, amelyet beépítenek áraikba. Illetve a csomagolásban vásárolt alapanyagok árai is megemelkedhettek az EPR-díj áthárítása miatt.

Az EPR díj tapasztalatai

Az Ecologic Institute 2021-ben megjelent tanulmánya négy termékáramra – műanyag-csomagolás, elektromos és elektronikai hulladék, elemek és textíliák – fókuszálva vizsgálta meg az EPR díjak hatásait. A kutatás rámutatott, hogy a jelenlegi díjak elsősorban a hulladékkezelés költségeit fedezik, miközben kevés ösztönzést nyújtanak a termékek újratervezésére, újrahasználhatóságára vagy újrahasznosíthatóságára. Ez azt jelenti, hogy a gyártók számára nincs elegendő gazdasági motiváció a környezetbarátabb terméktervezésre.²⁵ A Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet 2021-ben készült tanulmánya szintén kimondta, hogy a kollektív EPR rendszerekben alkalmazott díjszabások gyakran egyszerűek, és nem nyújtanak elég ösztönzést a gyártók számára a terméktervezés megváltoztatására. A munkadokumentum alapján a díjak modulációja, azaz a terméktervezés alapján változó díjak alkalmazása erősebb ösztönzést nyújthat a gyártók számára a környezetbarátabb csomagolóanyagok használata és az újrahasznosíthatóság erősítése irányába.²⁶

²⁴ Az EPR rendszer célja, hogy a termékek életciklusa végén keletkező hulladék – elsősorban a csomagolóanyag – kezelésének kötelezettsége, költsége és felelőssége a gyártókra, importőrökre és első belföldi forgalmazókra háruljon.

²⁵ <https://www.ecologic.eu/18226?utm> (letöltve: 2025. május 26.)

²⁶ https://www.oecd.org/en/publications/modulated-fees-for-extended-producer-responsibility-schemes-epr_2a42f54b-en.html?utm (letöltve: 2025. május 26.)

VII. Az étkezési tyúktójas további felhasználása különféle termékek előállításához

Az étkezési tyúktójas értékláncában jelentős szerepet játszanak azok a vállalkozások, amelyek alapanyagként használják fel a tojást különböző egyéb termékek gyártásához. A jelen gyorsított ágazati vizsgálat során a GVH 17 – a rendelkezésre álló információk alapján jelentős piaci szereplőnek tekinthető – étkezési tojást felhasználó vállalkozást keresett meg.

A megkeresett vállalkozások tésztafélék gyártásával és értékesítésével, malomipari tevékenységgel, gyorsfagyasztott töltött és töltetlen tésztafélék gyártásával és értékesítésével, kenyér és friss pékáru, valamint cukrászati termékek gyártásával és értékesítésével, továbbá fűszer- és ételízesítők gyártásával és értékesítésével foglalkoznak, amelyek alapanyagaként étkezési tyúktójas vagy ebből készült termékeket (tojáslé vagy tojásport) is felhasználnak.

Felhasznált alapanyagok

Az étkezési tyúktójasból különböző eljárások révén különböző alapanyagokat lehet kinyerni. Ilyen alapanyagok a tojás belsejének – mind a sárgájának, mind a fehérjének – különféle formában történő kinyerésével és tartósításával előállított termékek, például a folyékony pasztörözött tojáskészítmények (tojáslé) és a szárított tojáskészítmények (tojásport). A beérkezett adatszolgáltatásokban foglaltak alapján az alábbiakban mutatjuk be röviden az ezen alapanyagokat felhasználó vállalkozásokat és beszerzési költségeik alakulását.

A tojáslé a feltört tojások folyékony tartalma, amely lehet az egész tojás – tehát mind a sárgájának, mind a fehérjének – keveréke is vagy külön kizárólag a sárgája vagy a fehérje. Az adatszolgáltatásokban foglaltak értelmében elkülöníthetünk friss és pasztörizált tojáslevet, illetve egész tojáslevet, tojásfehérjelevet és tojássárgájalevet. A gyakorlatban a tojáslé kifejezést legtöbbször a pasztörözött, folyékony tojástermékekre használják, tekintettel arra, hogy a nyers tojásfolyadékot az élelmiszeriparban szinte mindig pasztörözik az élelmiszerbiztonsági elvárások miatt.

A tojásport javarészt porlasztva szárítással készül, melynek során a pasztörözött folyékony tojást finom permet formájában befecskendezik egy forró légáramú toronyba, amelyben a víztartalom elpárolog, és szilárd anyagú porszemcse képződik. Az adatszolgáltatásokban foglaltak értelmében elkülöníthetünk teljes tojásport, tojásfehérjeport és tojássárgájaport. Elmondható, hogy a tojásport sok élelmiszeripari termék összetevőjeként szerepel, mert a friss tojásénál egyszerűbb a tárolása és az adagolása.

Az adatszolgáltatásokban foglaltak alapján a tésztafélék gyártásához a fent ismertetett alapanyagok közül friss és pasztörizált tojáslevet, illetve tojásport használnak fel a gyártók. A gyorsfagyasztott töltött és töltetlen tésztafélék gyártásához főként étkezési teljes tojáslevet használnak fel. A pékáru és a cukrászati termékek – melyek közül az adatszolgáltatók a különféle kalácsokat, piskótákat, fánkokat, pogácsákat, pékszendvicseket, töltött sós és édes pékárukat, kelt tészta süteményeket jelölték meg – előállításához pedig teljes tojáslevet, tojásfehérjelevet, tojássárgájalevet, teljes tojásport használnak fel, leginkább az egyes termékek tésztajának lazítására, szerkezetének kialakítására, az ízhatás javítására, valamint bizonyos termékek felületének aranybarnára sütése érdekében. Továbbá az ételízesítők gyártásával

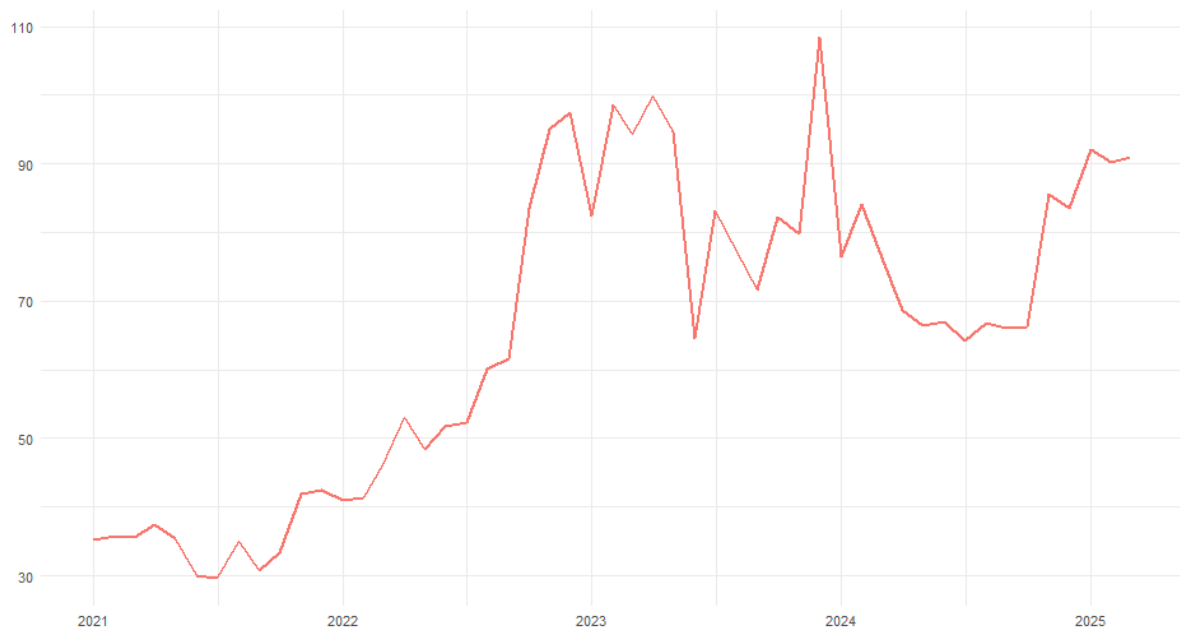
foglalkozó piaci szereplők az adatszolgáltatásukban foglaltak szerint tojáslevet és tojásport is felhasználnak majonéz, majonéz alapú szószok és öntetek, illetve a majonézes torna gyártásához. Ezek közül legfőképp tojássárgájaport használnak, amelynek oka, hogy az a majonézben emulgeálószerként biztosítja az olaj és a víz tartós emulzióját.

A beszerzési költségek alakulása

A beérkezett adatszolgáltatások alapján a felhasznált tojásalapú alapanyagokat – elsősorban a friss tojást, a tojáslét és a tojásport – legnagyobb részét magyar termelő vállalkozásoktól szerzik be a gyártók, és kisebb részt származnak a felhasznált alapanyagok az EU egyéb országaiból.

A 12. ábra a friss tyúktojás beszerzési átlagárainak időbeli alakulását mutatja. Az árak alakulása szoros együttmozgást mutatott a termelői és a csomagolói szintnél látott átadási árakkal (7. ábra és 11. ábra), ugyanakkor érzékelhető, hogy a felhasználók beszerzési árai nem teljesen analóg módon alakultak az említett két szint idősoráival.

12. ábra. Tyúktojás beszerzési árának alakulása (Ft/db)

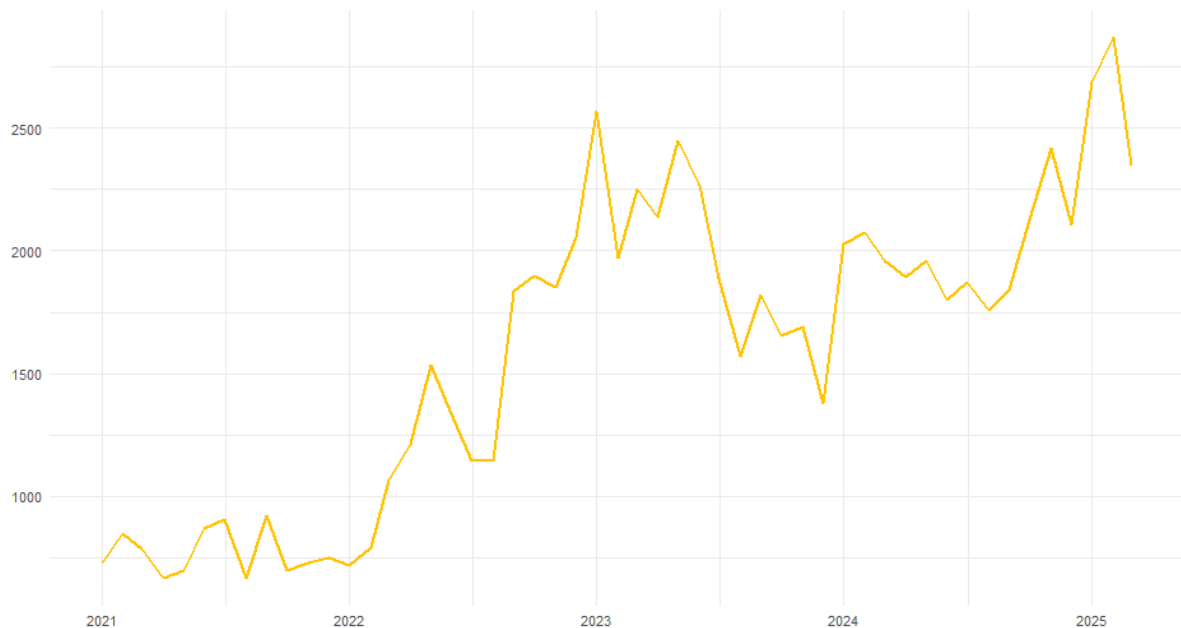
Megjegyzés: N = 8

Forrás: vállalati adatszolgáltatások alapján saját számítás

A felhasználó szinten is folyamatos áremelkedés figyelhető meg 2022 végéig, ekkor a beszerzési ár a kiinduló érték közel háromszorosát érte már el. Ezt követően átmeneti volatilis időszak következett, mely során a beszerzési ár alapvetően csökkenő trendet követett, majd 2023 közepétől év végéig növekedés figyelhető meg, melynek eredményeként 2023 decemberére a beszerzési ár a vizsgált időszak legnagyobb értékét (108,5 Ft/db) érte el. Utóbbi trend tetten érhető mind a termelők és mind a csomagolók esetében is, noha az említett szinteken az árak emelkedése jóval mérsékeltebb módon történt. 2023 végétől kezdődött el egy folyamatos árcsökkenés, majd 2024 második felétől volt tapasztalható ismét a beszerzési árak emelkedése.

A 13. ábra a tojáslé havi átlagárának alakulását szemlélteti. Az ábra alapján a tojás beszerzési árához hasonló mozgás figyelhető meg, noha az itt tapasztaltak jobban illeszkednek a vertikum korábban említett két szintjénél látottakhoz. A 12. ábra adatsorával szemben a tojáslé ára 2025 februárjában érte el a legmagasabb értékét, majd innentől kezdve a tojáslé árában egy hosszabb ideig tartó visszaesés figyelhető meg, amely 2023 végére fordult át újra árnövekedésbe, ami az időszak végéig jórészt folyamatosan tartott.

13. ábra. Tojáslé beszerzési árának alakulása (Ft/liter)

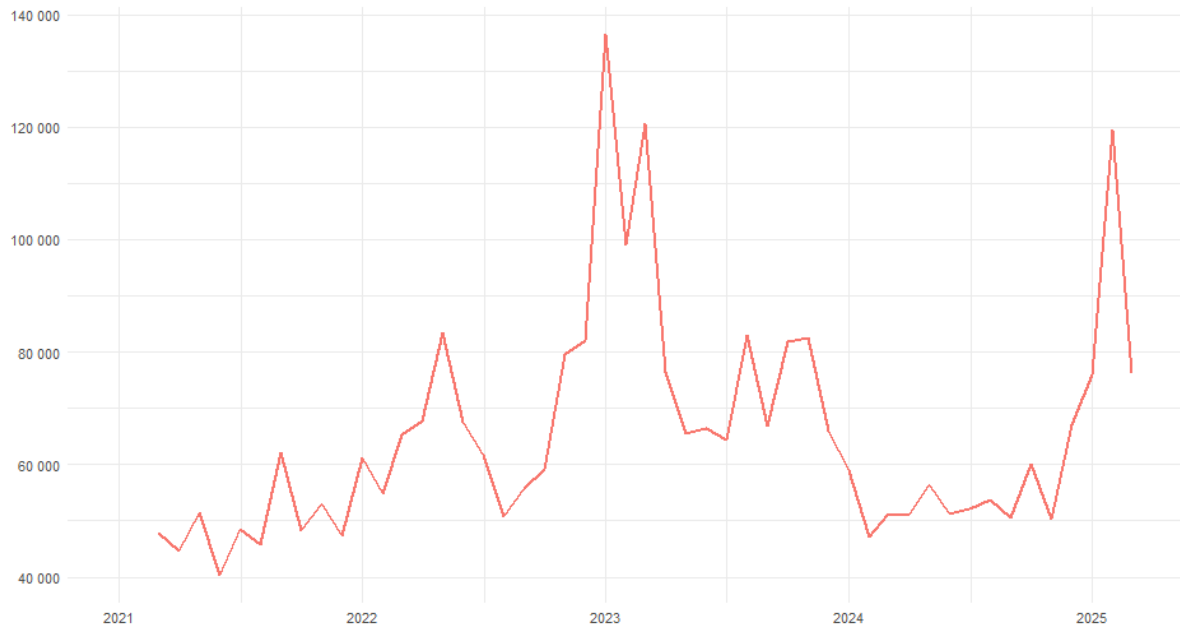

Megjegyzés: N = 11

Forrás: vállalati adatszolgáltatások alapján saját számítás

A 14. ábra a tojáspor havi beszerzési átlagát mutatja. A friss tojással és a tojáslével szemben a tojáspor tartós terméknek mondható, mely egyben jól is szállítható, így piaca bizonyos mértékig globálisnak tekinthető. Érzékelhető, hogy sok szempontból különbözik a tojástól, illetve a tojásléától, noha ezen termékek mindegyike a felhasználói szint szempontjából viszonylag közeli helyettesítőknek tekinthető.

14. ábra. Tojáspor beszerzési árának alakulása (háromhavi súlyozott mozgóátlag, Ft/kg)

Megjegyzés: N = 6

Forrás: vállalati adatszolgáltatások alapján saját számítás

A jobb szállíthatóság és tárolhatóság, illetve a tágabb földrajzi piac miatt a friss tojáshoz (12. ábra) és a tojásléhez (13. ábra) képest valamelyest eltérően alakult a tojáspor beszerzési ára a vizsgált időszakban, azonban 2022 végén, illetve 2024 végén ennél a terméknel is jelentősen nőttek az árak, az áremelések közötti időszakban viszont érdemben visszaesett az árszint.

IX. Kiskereskedők

Az étkezési tyúktojás értékláncának legalsó szintjén találhatók azon piaci szereplők, akik a termékeket közvetlenül a fogyasztók részére értékesítik. Az étkezési tyúktojást a kiskereskedelmi vállalatok jellemzően termeléssel, valamint csomagolással és értékesítéssel foglalkozó magyarországi vállalatoktól szerzik be.

Az étkezési tyúktojás kiskereskedelmével is foglalkozó, jelentős vállalatok száma viszonylag alacsony. E vállalatok mellett megemlítendő a franchise rendszerben működő kiskereskedelmi láncok (CBA, Coop, Reál) is, amelyek jellemzően kisebb, egymástól független kiskereskedőket tömörítenek, azonban súlyuk jelentősebbnek tekinthető az együttes beszerzések okán.

A fejezet további része a kiskereskedelemmel foglalkozó piaci szereplők árazási és beszerzési magatartását, illetve az általuk tapasztalt piaci problémákat és észrevételeket fejti ki a vizsgálat során beszerzett adatszolgáltatások, továbbá nyilvánosan fellelhető források alapján.

Meghatározó piaci szereplők, valamint azok kategorizálása

A GVH rendelkezésére álló adatok szerint az Aldi Magyarország Élelmiszer Bt., az Auchan Magyarország Kft., a CBA Kereskedelmi Kft., a CO-OP Hungary Zrt., a Lidl Magyarország Bt., a Spar Magyarország Kft., a Penny Market Kft., a Reál Hungária Élelmiszer Kft., a TESCO-GLOBAL Áruházak Zrt. és a METRO Kereskedelmi Kft. tekinthetők a legjelentősebb étkezési tojás kiskereskedelmével is foglalkozó vállalkozásoknak. A Magyarországon jelen lévő, franchise rendszerben működő kiskereskedelmi láncok (CBA, Coop, Reál) kisebb, egymástól független kiskereskedőket tömörítenek, amelyek közül a GVH 13 vállalkozást keresett meg jelen gyorsított ágazati vizsgálata során. Ezenkívül jelentős szereplőként megemlítendő még a Kifli.hu Shop Kft., amely kizárólag online értékesítéssel foglalkozik.

A kiskereskedelmi láncok között megtalálhatók mind hazai tulajdonban lévő, mind pedig külföldi anyacégek által tulajdonolt vállalatok. Azon szereplők, amelyek főként magyar tulajdonban állnak, jellemzően a CBA Kereskedelmi Kft., a CO-OP Hungary Zrt., a Reál Hungária Élelmiszer Kft. vagy a Spar Magyarország Kft. franchise rendszereihez tartoznak, míg a többi említett kiskereskedelmi vállalat valamely külföldi cég magyarországi leányvállalata.

A vállalatok működési formáját tekintve elkülöníthetők a franchise hálózati rendszert működtető társaságok, a diszkontárházakat, hiper- és szupermarketeket, kényelmi egységeket működtető vállalatok, illetve a csak online térben árusító cégek. Az utóbbi évek tendenciája ugyanakkor, hogy ezek az elhatárolások egyre jobban elmosódnak, egyre több fizikai üzletet üzemeltető kiskereskedő is megjelent az online térben, illetve egyes kiskereskedők a saját maguk által tulajdonolt és üzemeltetett üzletek mellett franchise-hálózatot is elkezdtek kiépíteni.

A nem franchise rendszerben működő élelmiszer-kiskereskedelmi üzletláncok esetében jellemző, hogy az országos beszállítóikkal, köztük a tojásbeszállítóikkal a vállalkozások központja tartja a kapcsolatot, adja le a beszerzési rendeléseket. Ezzel szemben a franchise

hálózatok működésére az a jellemző, hogy egy adott franchise-partner látja el a beszerzési feladatokat több, hozzá tartozó üzlet tekintetében.

Beszerzési források

A kiskereskedelemmel foglalkozó piaci szereplők részéről beérkezett adatszolgáltatások alapján a legnagyobb magyarországi kiskereskedelmi vállalatok az általuk kínált étkezési tyúktojásokat jellemzően a termeléssel, valamint csomagolással és értékesítéssel foglalkozó vállalatoktól szerzik be. A rendelkezésre álló adatok alapján jellemző továbbá, hogy a kiskereskedelmi láncok leginkább hazai termelő vállalkozásoktól származó étkezési tyúktojást értékesítenek. Vannak azonban olyan termeléssel, valamint csomagolással és értékesítéssel foglalkozó hazai vállalatok is, amelyek a kiskereskedelmi szereplők részére az EU egyes országaiból származó, import útján beszerzett tojást is értékesítenek. Ezen országok például Lengyelország, Bulgária, Horvátország, Szlovákia, Csehország, Dánia, Hollandia, Szlovénia, Románia, Ausztria. A származási helyet azonban minden esetben a tojásokon feltüntetett kódok jelölik, ennél fogva a fogyasztók számára is transzparens, hogy az általuk megvásárolni kívánt termék honnan származik.

A kiskereskedelmi szereplőktől beérkezett adatszolgáltatások alapján az elmúlt három évben jelentős áremelkedés volt tapasztalható a beszerzési költségekben, ahogy azt a jelentés korábbi fejezetei már bemutatták.

Gyártói és sajátmárkás termékek

A tojáspiacon is jellemző, hogy az egyes termeléssel, csomagolással és értékesítéssel foglalkozó hazai vállalatok nemcsak gyártói márkáikkal jelennek meg a piacon, hanem a velük üzleti kapcsolatban álló élelmiszer-kiskereskedelmi üzletláncok megrendelésére ún. sajátmárkás termékeket is előállítanak.

Ezen tendencia mögött elsősorban azon megfontolások húzódnak meg, hogy a sajátmárkás termékeket a megrendelő kiskereskedelmi láncok kedvezőbb áron tudják értékesíteni a fogyasztók felé, mivel alacsonyabb áron képesek beszerezni azokat. A sajátmárkás termékek esetében ugyanis a termelő vállalkozás oldalán nem merül fel marketingköltség – ellentétben a gyártói márkás termékekkel –, így alacsonyabb áron értékesíthetik a megrendelt tojástermékeket a kiskereskedelmi láncok felé.

A beérkezett adatszolgáltatások alapján sajátmárkás étkezési tyúktojást a jelentősebb, nemzetközi láncokhoz tartozó kiskereskedő vállalatok – mint például az Aldi Magyarország Élelmiszer Bt., az Auchan Magyarország Kft., a Lidl Magyarország Bt., a Spar Magyarország Kft., a TESCO-GLOBAL Áruházak Zrt., a METRO Kereskedelmi Kft., és a Kifli.hu Shop Kft – értékesítettek a 2021. január és 2025. március közötti időszakban. A sajátmárkásként forgalmazott étkezési tyúktojásokat ezen kiskereskedők azoktól a termeléssel, valamint csomagolással és értékesítéssel foglalkozó hazai vállalatoktól szerzik be, ahonnan a gyártói márkás étkezési tyúktojásokat is.

Továbbá a beérkezett adatszolgáltatások alapján a sajátmárkás termékek forgalmazására vonatkozóan megállapítható, hogy a CBA Kereskedelmi Kft., a CO-OP Hungary Zrt. és a Reál

Hungária Élelmiszer Kft. franchise rendszereihez tartozó kiskereskedelmi szereplők nem értékesítenek sajátmárkás étkezési tyúktojást.

A kiskereskedők költségei, az általuk alkalmazott fogyasztói árak meghatározásának szempontjai

A beérkezett adatszolgáltatások alapján a kiskereskedők sokrétű szempontrendszert vesznek figyelembe, amikor meghatározzák az általuk alkalmazott fogyasztói árakat. Az adatszolgáltatásokban foglaltak alapján áraikat önállóan, belső szabályzataik szerint határozzák meg az árakat, amely során meghatározó szempont a beszerzési és a működéshez szükséges költségeik figyelembevétele. Az egyik legfőbb figyelembe vett költsége a kiskereskedelmi vállalkozásoknak a termékek beszerzési ára, ezen felül a legtöbb kiskereskedelmi vállalkozás az árképzése során figyelembe veszi az energiaköltségeket, a szállítási költségeket, az üzemanyagköltségeket, a közüzemi díjakat, a munkabéreköltségeket, és a vonatkozó közterheket is.

Ahogy azt fentebb már bemutattuk, jelentős áremelkedés volt tapasztalható a beszerzési költségek terén, amely a kiskereskedelmi vállalkozások által alkalmazott fogyasztói árakat is nagy mértékben befolyásolta.

Az adatszolgáltatásokban foglaltak alapján a kiskereskedelmi vállalkozások működéséhez szükséges költségek az utóbbi években szintén mind növekedtek, többek között megugrottak az energiaköltségek, drágultak az üzemanyagok, az útdíjak és az egyéb logisztikai költségek is emelkedtek, és növekedtek a bérekre fordított kiadások is. Továbbá kedvezőtlen hatással volt a kiskereskedelmi árképzésre a forint gyengülése is a régióban használatos pénznemekkel és az euróval szemben. Több adatszolgáltatásban is úgy nyilatkoztak a megkeresett vállalkozások, hogy az árképzésükben a szezonhatás is érvényesül, amely főként az ünnepek (karácsony, húsvét) során befolyásolja az árak meghatározását.

Az adatszolgáltatásokban foglaltak alapján a kiskereskedelmi vállalkozások árképzésük során figyelembe veszik a piaci folyamatokat, és a versenytárs vállalkozások által alkalmazott árakkal kapcsolatosan összehasonlító árelemzéseket is végeznek, és figyelembe veszik a versenytársaik által alkalmazott fogyasztói árakat, hogy kedvezőbb ajánlatokkal célozhassák meg vásárlóikat. Megállapítható tehát, hogy a kiskereskedők árazási magatartására hatással van a versenyhelyzet is.

A megkeresett kiskereskedelmi szereplők árképzését az utóbbi években jelentősen befolyásolták a Magyarország kormánya által időszakosan bevezetett különféle eladási árak meghatározását célzó szabályozások is. Ezek a szabályozások minden esetben felülírták a belső árképzési szabályrendszerét a kiskereskedőknek. Ezen szabályozások többek között az extraprofit adókról szóló 197/2022. (VI. 4.) Korm. rendelet, az árak megállapításáról szóló 6/2022. (I. 14.) Korm. rendelet, a háborús élelmiszerár-infláció csökkentése érdekében szükséges intézkedésekről szóló 162/2023. (V. 5.) Korm. rendelet, illetve a jelentés kiadásának idején is hatályos, az élelmiszerárak csökkentése érdekében szükséges intézkedésekről szóló 42/2025. (III. 11.) Korm. rendelet volt.

A kiskereskedelmi árak és árrékek elemzése

A fogyasztói árak változásának elemzése során a GVH megvizsgálta a kiskereskedelmi szereplők beszerzési árainak és költségeinek alakulását, ezáltal képet alkotva arról, hogy a kiskereskedelmi szereplők árrése és nyereségessége hogyan változott 2021 és 2024 között.

Kiskereskedelmi vállalatok esetén a fogyasztói árból származó bevétel legnagyobb, kiemelkedően magas hányada (átlagosan kb. 90%-a) magát az eladott áru beszerzési értékét fedezi, mely arány folyamatos növekedést mutatott a vizsgált periódusban a tojás esetén.

Az áru értékesítési és beszerzési ára közötti különbséget nevezzük bruttó árrésnek. A kiskereskedelmi vállalatnak ebből a bruttó árrésből kell kigazdálkodnia minden egyéb költségét, a munkavállalók bérétől az energia- és üzemeltetési költségein át a megfizetett adókig. Az összes költség levonása után fennmaradó összeg a vállalat nyeresége. Általánosságban elmondható, hogy minél versenyzőibb a kiskereskedelmi szektor, a bruttó árrés változása annál erősebben követi a költségek változását, hiszen a költségek emelkedésénél nagyobb mértékben árat emelő kereskedőktől elpártolnak a fogyasztók. Ugyanakkor a fogyasztói árak kialakítása során a kiskereskedőt sok nem költségjellegű tényező is befolyásolja, amely kihat az egyes termékek konkrét árazási stratégiájára. Korlátozza a kiskereskedőt egyrészt a termék iránt megnyilvánuló kereslet, illetve a termék néhány tulajdonsága (pl. romlandósága) is, másrészt a kiskereskedelmi piac szerkezete, a verseny intenzitása.

Az árak, illetve az árrékek elemzése során a GVH megkülönböztette a különféle tartásmódokat. A továbbiakban ezen termékek beszerzési és értékesítési árainak alakulását, illetve a kettő különbségét, a bruttó árrés időbeli változását mutatjuk be 2021 és 2024 között.

Az elemzés során a bruttó árrés költségnevek szerint is felbontásra került. Az alkalmazott statisztikai módszer mögötti feltevés, hogy minden termékre arányosan rakódtak rá a nem felosztható költségek 2021-ben, tehát például az üzletek üzemeltetési költsége arányosan oszódott le az üzletben forgalmazott minden egyes termékre 2021-ben. Ezután az került vizsgálatra, hogy az egyes költségek nagysága hogyan változott a rákövetkező években (2022-ben, 2023-ban és 2024-ben); a költségek százalékos változása alapján pedig megvizsgáltuk, hogy hogyan kellett volna változnia a bruttó árrésnek, ha ezeket a költségemelkedéseket is arányosan terhelték volna rá a kiskereskedők az egyes termékekre. Az így képzett számok jelentése lényegében az, hogy ha a vállalat költségeit arányosan osztjuk szét a forgalmazott termékek között, akkor az adott évben átlagosan egy egységnyi (egy darab, egy liter, egy kilogramm stb.) terméken realizált bruttó árrésből hány forintot költöttek a kiskereskedők az egyes költségelemekre, és hány forintot realizáltak nyereségként. Amennyiben a kiskereskedők egy-egy termék bruttó árrését 2022-ben, 2023-ban vagy 2024-ben jobban (kevésbé) emelték, mint a költségek arányos változása, akkor az adott terméken elért nyereségük nőtt (csökkent).

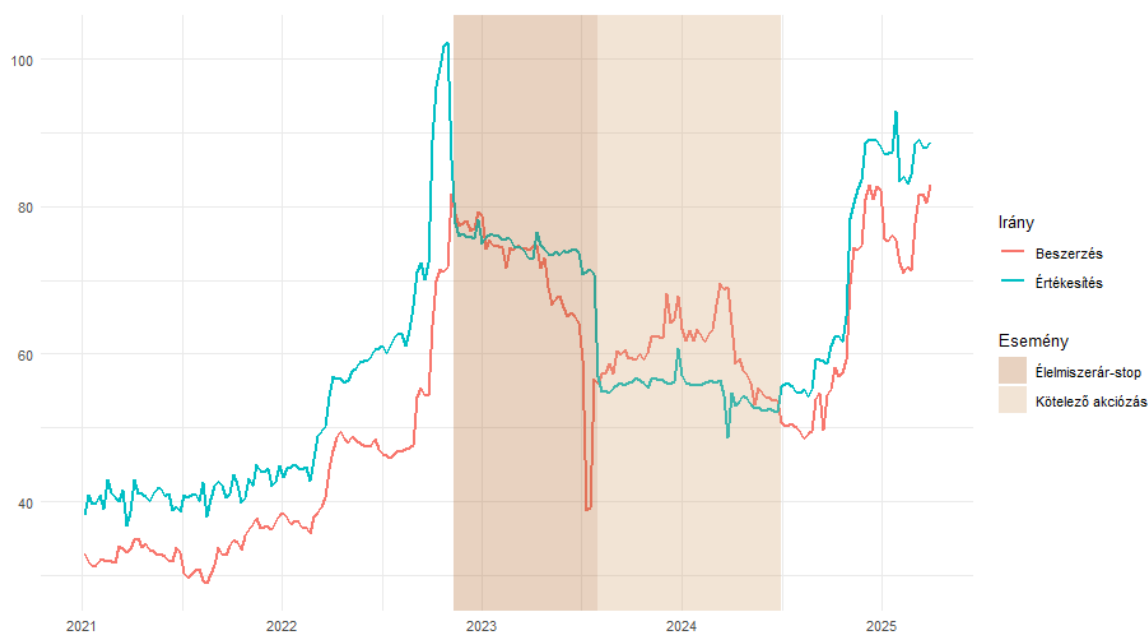
Ettől az elméleti feltevéstől a valóságban akár jelentősebb eltérések is elképzelhetők, hiszen a kiskereskedők árazásuk során egyéb tényezőket (pl. kereslet árrugalmassága, termékek tartóssága, fogyasztók árérzékenysége) is figyelembe vesznek, illetve a kiskereskedők szabadon dönthetnek árazási stratégiájukról, tehát arról is, hogy mely termékek árait milyen mértékben változtatják meg, mely termékeket kínálnak relatív olcsóbban és melyeket relatív

drágábban. Az itt bemutatásra kerülő ár- és költségelemzés tehát mindössze illusztrációként szolgál. A helyzetet ráadásul bonyolítja, hogy az egyes élelmiszerekre bevezetett ármaximum („árstop”), illetve a kötelező akciózás kötelmei néhány termék, így a tyúktojás esetén is jelentős veszteségeket okoztak a kiskereskedőknek, ami felborította a korábban alkalmazott árazási stratégiájukat, annak újragondolását tehette szükségessé, és ez kihathatott minden más termék kategóriára is.

A beszerzési és az értékesítési átlagárak alakulása

A 15. ábra tartásmód szerinti bontás nélkül mutatja be a kiskereskedők heti beszerzési és értékesítési átlagárainak alakulását. Az ábra árnyékolt, színnel jelölt szakaszai azokat az időszakokat jelölik, amikor a kiskereskedők árazása rendeletileg szabályozva volt.

15. ábra. Az étkezési tyúktojás átlagos beszerzési és nettó értékesítési árainak alakulása (Ft/db)

Megjegyzés: N = 18

Forrás: vállalati adatszolgáltatások alapján saját számítás

Megfigyelhető, hogy 2022 végéig, tehát az árstop bevezetéséig a beszerzési és az értékesítési árak együtt haladva folyamatosan növekedtek, az árszintjeik közötti távolságot időszakos szélesedések és szűkülések jellemezték, de alapvetően nem vált el egymástól a két idősor. Ezt követően javarészt folyamatos csökkenés következett, de 2023 közepétől a beszerzési árak már emelkedni kezdtek, azonban a kötelező akciózás (és a hozzá társuló beszerzési áron való értékesítési kötelezettség) következtében ez a fogyasztói árakban még nem érződött. A szabályozott időszakok idején a beszerzési és az értékesítési árak közötti távolság, vagyis a bruttó árrés csökkent, a szabályozás logikájának megfelelően több esetben negatív bruttó árrés alakult ki (beszerzési ár alatti értékesítés történt).

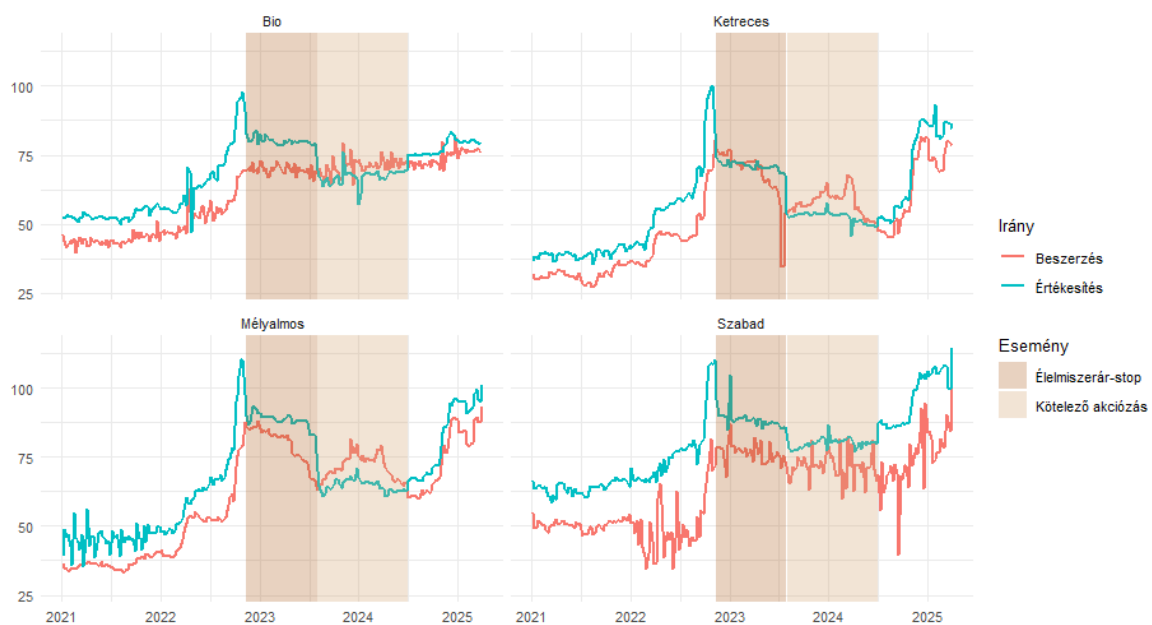
2024 közepétől a szabályozási elemek kivezetésével az értékesítési átlagár nagysága folyamatosan meghaladta a beszerzési átlagár nagyságát, ahogy ezt egyébként a mezőgazdasági és élelmiszeripari termékek vonatkozásában a beszállítókkal szemben alkalmazott

tisztességtelen forgalmazói magatartás tilalmáról szóló 2009. évi XCV. törvény 3. § (2) bekezdés q) pontja is megköveteli.

Ezzel egyidőben a beszerzési árak folyamatos és jelentős mértékű emelkedésbe kezdtek, amelyet tehát lekövetett a fogyasztói értékesítési ár is. Az időszak végére a beszerzési ár a 2021 eleji érték 2,5-szeresét érte el, míg az értékesítési ár 2,3-szerese volt kezdeti értékének.

A 16. ábra a heti átlagárakat már tartásmód szerinti bontásban mutatja. Látható, hogy az értékesítések legnagyobb részét kitevő ketreces tojások árai (az ábra jobb felső részén lévő panel) lényegében leképezik az árak 15. ábra alapján látható mozgását, noha a ketreces tojások esetében az árak alakulása az időszak elején kevésbé volt volatilis. A mélyalmos tartásmódból származó tojásoknál (az ábra bal alsó részén lévő panel) az árak összességében hasonló módon történt változásai figyelhetők meg. A ketreces után a mélyalmos tekinthető a második legnagyobb forgalmú tojástípusnak, így az eredmények nem mondhatók meglepőnek. Ugyanakkor alapvetően mindegyik tojástípus áralakulásában hasonló trendek azonosíthatók.

16. ábra. Az étkezési tyúktojás átlagos beszerzési és nettó értékesítési árainak alakulása tartásmód szerinti bontásban (Ft/db)

Megjegyzés: N = 18

Forrás: vállalati adatszolgáltatások alapján saját számítás

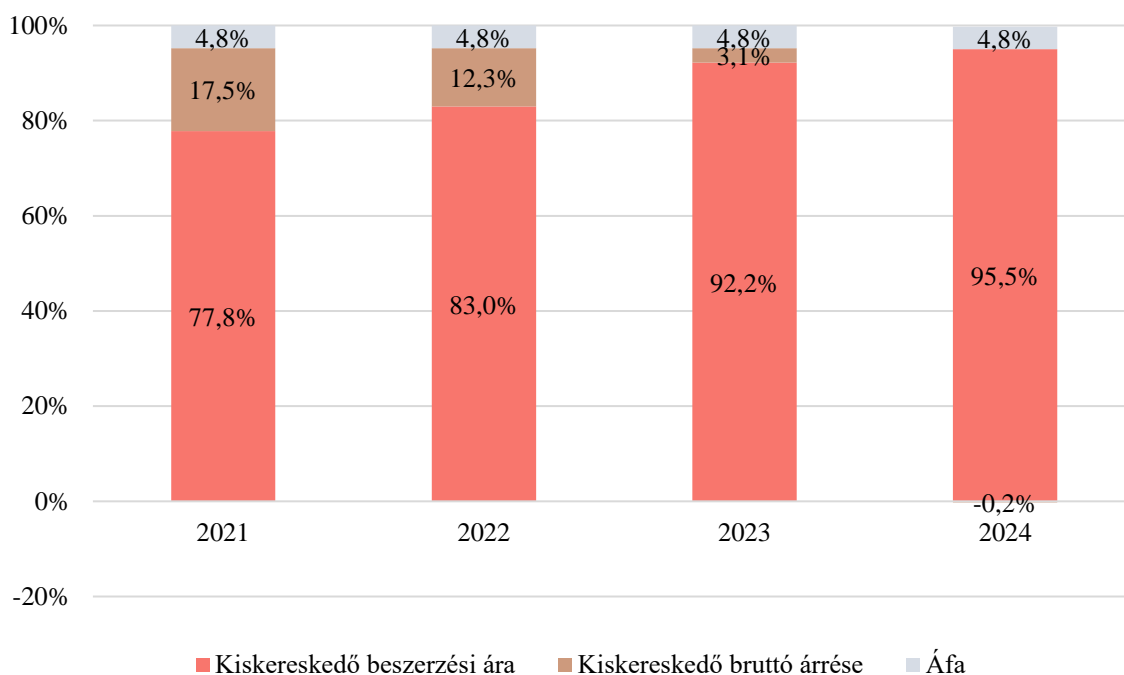
A bio tojások (az ábra bal felső részén lévő panel) árai változtak a legkisebb mértékben a vizsgált időszakban, illetve a beszerzési és értékesítési árak közötti távolság jellemzően náluk volt a legkisebb mértékű. Érdekes módon az időszak végére a bio tojások árszintje elmaradt a többi tartásmódból származó tojás árszintjétől.

A vizsgált időszak végére a szabad tartásmódú tojás vált a legnagyobb beszerzési és értékesítési átlagárral rendelkező tojástípussá. Az időszak végére egyedül ezek a tojások esetén haladta meg az értékesítési ár az árstop bevezetése előtti korábbi csúcs értékét.

Étkezési tyúktojás ketreces tartásmódból

A ketreces tartásból származó tojások fogyasztói átlagárának felbontása alapján megfigyelhető, hogy a százalékos árrés a vizsgált időszak alatt folyamatosan csökkent (17. ábra). 2022-ben 5 százalékponttal, majd 2023-ban drasztikus mértékben, 9 százalékponttal csökkent a bruttó árrés. 2024-re az éves értékesítési átlagár nagysága elmaradt az éves beszerzési átlagárétól, így az árrés ekkora negatív értéket vett fel.

17. ábra. A ketreces tartásmódból származó étkezési tyúktojás fogyasztói árának felbontása

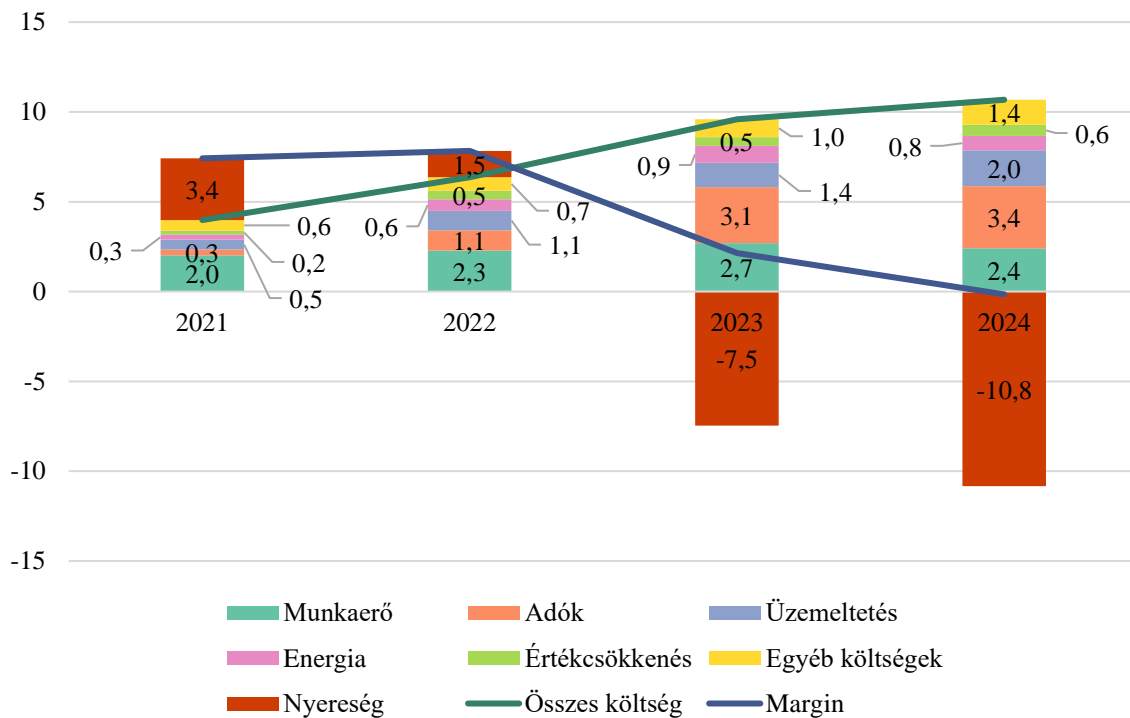
Megjegyzés: N = 8

Forrás: vállalati adatszolgáltatások alapján saját számítás

A százalékos árréshez hasonlóan a kiskereskedők forintban mért bruttó árrése is csökkent az időszak alatt, noha kezdetben, 2022-re enyhe emelkedés volt tapasztalható.²⁷ Ezzel egyidőben viszont az árrésből fedezendő költségek nagysága folyamatosan emelkedett, mely kezdetben az egy darab ketreces tojásra jutó nyereség folyamatos csökkenését jelentette, ez 2023-tól veszteségbe fordult át, melynek forintban vett nagysága 2024-ben tovább fokozódott (18. ábra).

²⁷ A forintban mért árrés emelkedésével párhuzamosan végbemehet az árrés fogyasztói árban vett arányának csökkenése, amennyiben az adott termék beszerzési ára nagyobb mértékben emelkedett, mint a fogyasztói árban az árrés emelkedése.

18. ábra. A ketreces tartásmódból származó étkezési tyúktojás nyereségességének alakulása (Ft/db)

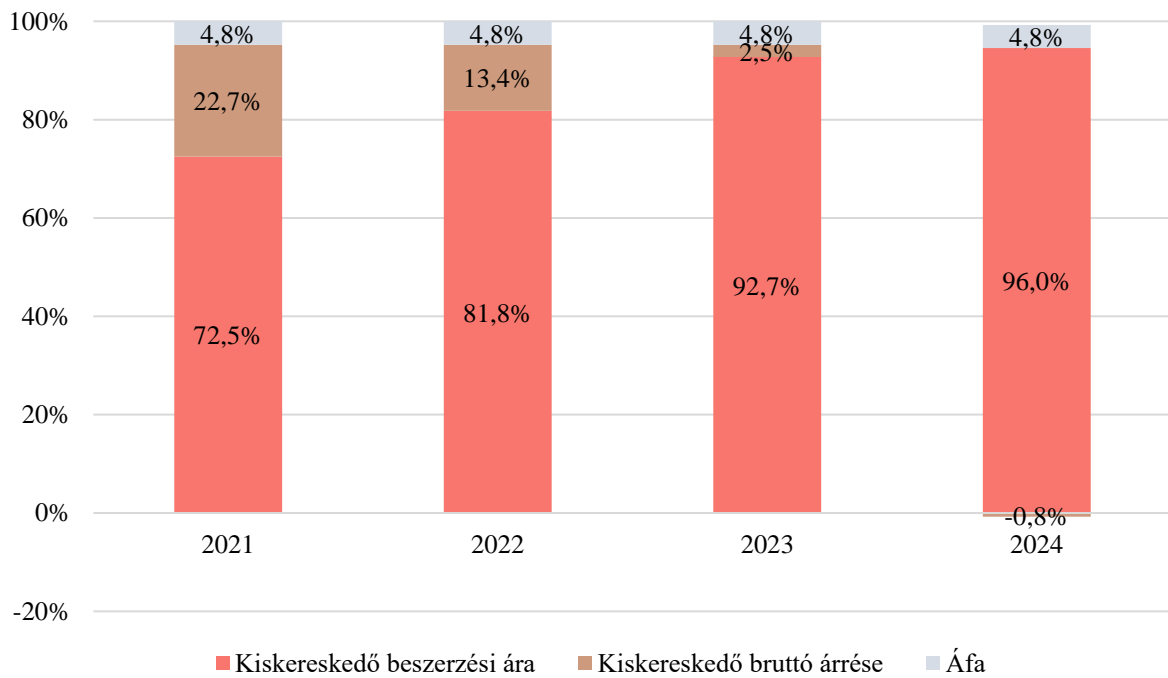
Megjegyzés: N = 8

Forrás: vállalati adatszolgáltatások alapján saját számítás

Étkezési tyúktojás mélyalmos tartásmódból

A mélyalmos tartásmódból származó tyúktojás árrésénél hasonló változások figyelhetők meg, mint a ketreces tartásmódból származó tojás esetében. A mélyalmos tartásmódból származó tojás bruttó árrése a periódus elején nagyobb volt, mint a ketrecesnél tapasztalt érték, illetve a mélyalmos tojás árrése forintban is közel kétszer akkora volt, mint a ketreces (15,6 Ft/db, illetve 7,4 Ft/db). Ugyanakkor 2022-től kezdődően a mélyalmos tojás kapcsán mind a forintban, mind a százalékos arányban vett árrés folyamatos és jelentős csökkenés ment végbe (19. ábra). 2023-tól fogva a ketreceshez hasonlóan a mélyalmos tojás értékesítése is veszteségesé vált a kiskereskedők számára (20. ábra).

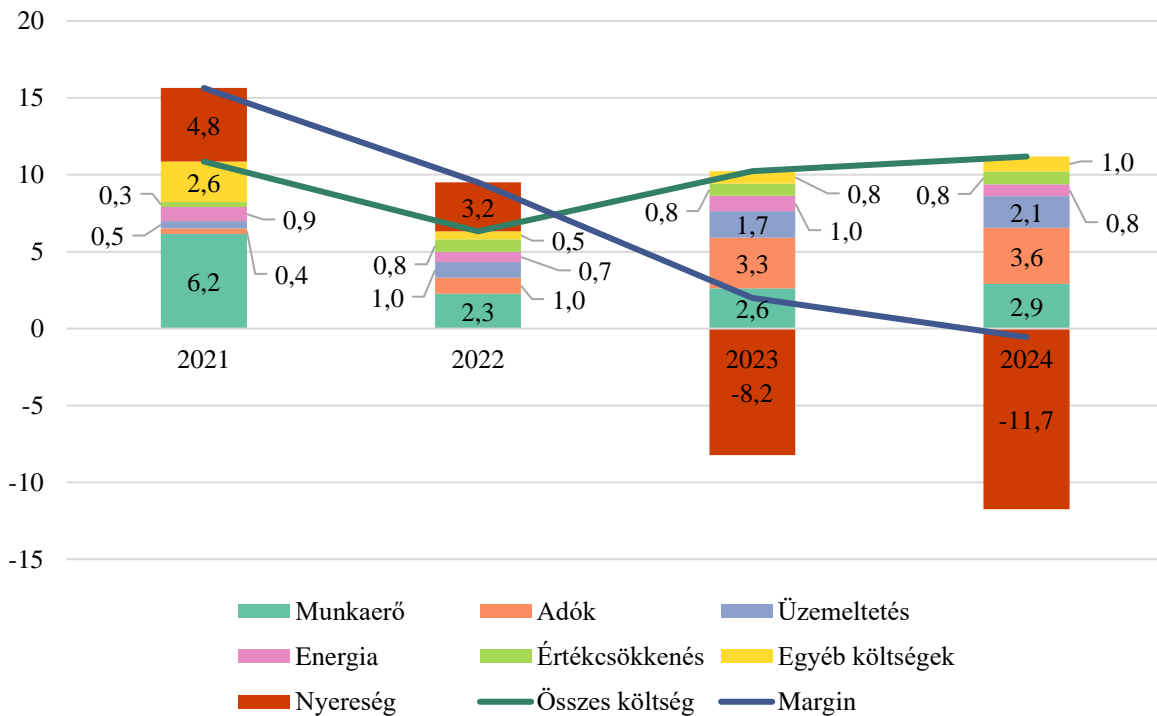
19. ábra. A mélyalmos tartásmódból származó étkezési tyúktojás fogyasztói árának felbontása

Megjegyzés: N = 6

Forrás: vállalati adatszolgáltatások alapján saját számítás

20. ábra. A mélyalmos tartásmódból származó étkezési tyúktojás nyereségességének alakulása (Ft/db)

Megjegyzés: N = 6

Forrás: vállalati adatszolgáltatások alapján saját számítás

Étkezési tyúktojás szabad tartásmódból

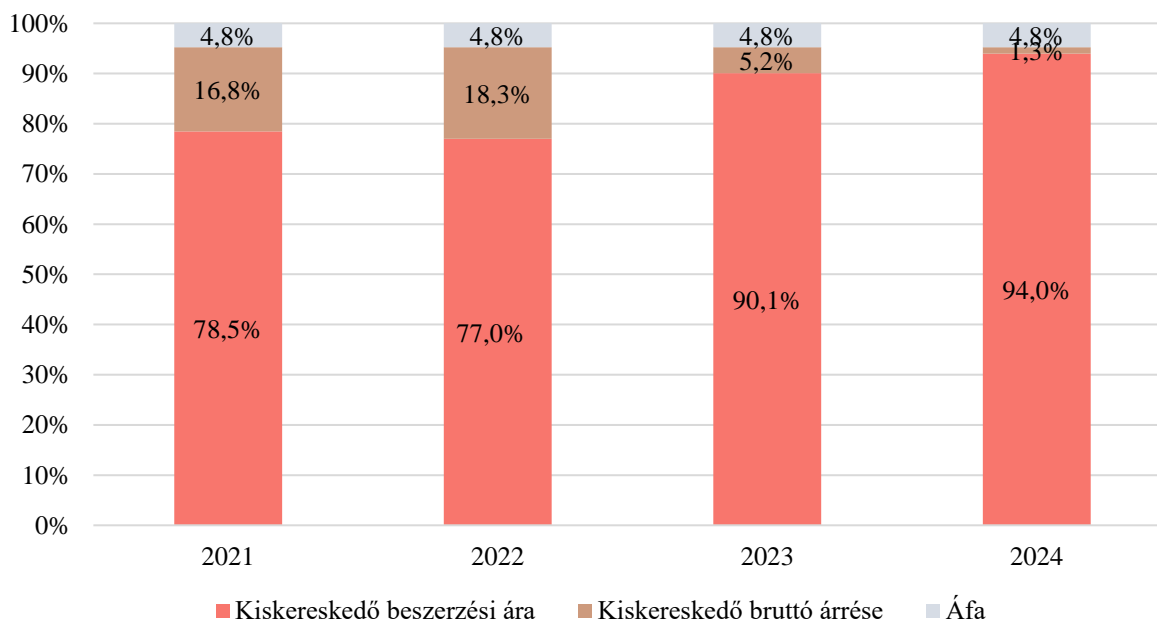
A szabad tartásmódból származó étkezési tyúktojás fogyasztói árának, illetve bruttó árrésének felbontására nem került sor, mivel az adatot szolgáltató kiskereskedők közül csupán három szereplő rendelkezett a számításokhoz szükséges minden költség-, illetve áradattal. Ilyen kis számosságú adatközlések esetén az adatokat benyújtó szereplők egyéni adatai könnyen beazonosíthatóvá válnának, így adatvédelmi okokból nem kerül sor az elemzés bemutatására.

Étkezési tyúktojás bio tartásmódból

A bio tartásmódból származó étkezési tyúktojás százalékos árrése némiképp eltérően alakult a ketreces és a mélyalmos tartásmódból származó tojásokéhoz képest. 2022-re 1,5 százalékpontos emelkedés látható, majd a többi tartásmódú tojáshoz hasonlóan évről évre jelentős mértékű csökkenés figyelhető meg, azonban a vizsgált időszak során az árrés nem vált negatívvá, 2024-ben 1,3 százalékos értéket vett fel.

Forintban mérve a ketreces tojáshoz hasonlóan a bio tojások bruttó árrésének nagysága is 2022-re ugyan emelkedést mutatott, de a következő években folyamatos csökkenésbe váltott át. Forintban mérve 2022-ben az egy darab bio tojásra jutó nyereség ugyan minimális mértékben növekedett, de 2023-tól kezdve a többi tojástípushoz hasonlóan a bio tartásmódból származó tojások értékesítése is veszteségessé vált a kiskereskedők számára. A többi típusnál analóg módon a költségelemek közül esetükben is az adó értéke emelkedett legnagyobb mértékben az időszak eleji értékéhez képest.

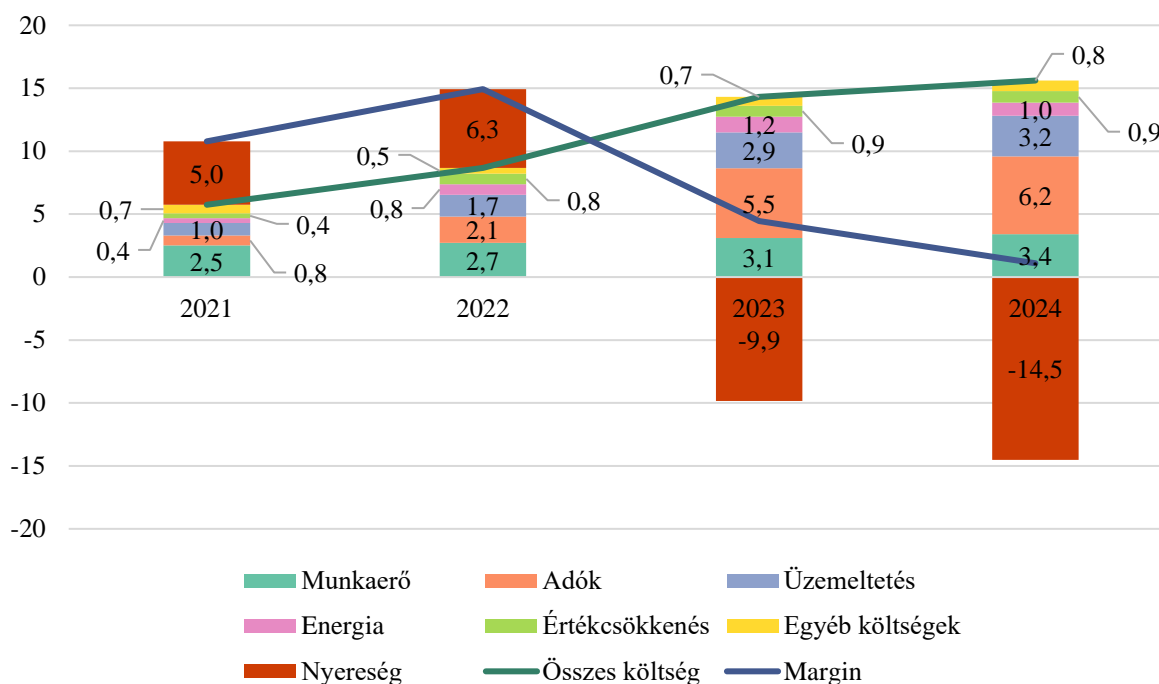
21. ábra. A bio tartásmódból származó étkezési tyúktojás fogyasztói árának felbontása

Megjegyzés: N = 6

Forrás: vállalati adatszolgáltatások alapján saját számítás

22. ábra. A bio tartásmódból származó étkezési tyúktojás nyereségességének alakulása (Ft/db)

Megjegyzés: N = 6

Forrás: vállalati adatszolgáltatások alapján saját számítás

Az élelmiszerek bruttó kiskereskedői árrését szabályozó 42/2025. (III. 11.) kormányrendelet hatásai a kiskereskedelmi egységekre

Az élelmiszerárak csökkentése érdekében szükséges intézkedésekről szóló 42/2025. (III.11.) Korm. rendelet (Árréscsökkentés rendelet) többek között az étkezési tyúktojás értékesítése során alkalmazott árrés mértékét is maximalizálta, amely legfeljebb 10 százaléknyi lehet. A 42/2025. (III.11.) Korm. rendelet az idei év egyik jelentős hatással járó hatósági árpolitikai beavatkozása, amely az élelmiszerárak csökkentését célozta a magyar családok védelme érdekében, és az élelmiszerek árrésének korlátozásán keresztül kívánta mérsékelni az inflációt.

Az árréscsökkentés kiskereskedelmi egységekre gyakorolt hatásaival összefüggésben a GVH ugyanazon vállalkozásokat kereste, mint az AL/463/2025. számú tej- és tejtermékek piacát vizsgáló gyorsított ágazati vizsgálatban, és a beérkező válaszok érdemben nem különböztek egymástól. Ennek okán az árréscsökkentés kiskereskedelmi egységekre gyakorolt hatásai jelen vizsgálati jelentésben nem kerülnek önállóan bemutatásra. Az e vonatkozásban a jelen, és az AL/463/2025. számú gyorsított ágazati vizsgálatban feltártak az AL/463/2025. számú gyorsított ágazati vizsgálat jelentésében ismerhetők meg, azt ehelyütt nem ismételjük meg.

X. Nemzetközi kitekintés

A Magyarországon megfigyelhető, az élelmiszerek és köztük az étkezési tyúktojás vonatkozásában észlelt áremelkedés nem csupán hazánkban volt érzékelhető. A GVH igyekezett ezért nem elszigetelten vizsgálni ezeket a jelenségeket, hanem a hazai folyamatok részletes feltárása mellett törekedett arra is, hogy megismerje az egyes tagállami versenyhatóságok és kormányok ezekre adott válaszait. A GVH mellett számos más nemzeti versenyhatóság is vizsgálatokat indított az áremelkedések okainak feltárása érdekében. Jelen fejezet az étkezési tyúktojás piacát (is) érintő, közelmúltbeli versenyhatósági fellépéseket mutatja be más EU-tagországok esetén.

A lett versenyhatóság ágazati vizsgálatot folytatott le a tojás, a hal, a tejtermékek, a hús, a gabona és a kenyérféleségek piacain, figyelembe véve az élelmiszeriparban kialakult súlyos helyzetet és a kiskereskedelmi árak emelkedését.²⁸ Az ágazati vizsgálat 2024 márciusában zárult le, megállapításai a 2021 januárjától 2023 májusáig tartó időszakra vonatkoznak. Az ágazati vizsgálat során értékelték a beszállítók és a kiskereskedők közötti együttműködést, valamint az ellátási láncban bekövetkező árváltozások és a kiskereskedelmi árak ingadozása közötti összefüggéseket. A három részből álló ágazati vizsgálat utolsó fejezete foglalkozik a hús-, a tojás- és a halpiaccal. Ezen piacok vonatkozásában a lett versenyhatóság megállapította, hogy a Lettorszában előállított árukra átlagosan magasabb árrest alkalmaznak a kiskereskedelmi ellátási láncban, mint a Lettországon kívül előállított árukra. A vizsgálat során a kiskereskedők és a beszállítók közötti együttműködési megállapodások kapcsán is hiányosságok merültek fel. Sok esetben ugyanis a beszállító egyszerre gyártja a kiskereskedő sajátmárkás termékeit és a gyártói márkás termékeket, amelyek összetételükben megegyeznek. Az ilyen termékek gyártási költségei azonosak, de a kiskereskedelmi beszerzési árak jelentősen eltérnek egymástól. A sajátmárkás termékeként gyártott termékek beszerzési árai ugyanis jelentősen alacsonyabbak, mint az azonos minőségű gyártói márkás termékek beszerzési árai. A termék gyártási, csomagolási és egyéb költségei a gyártási szakaszban kerülnek elszámolásra. A versenyhatóság azonban megállapította, hogy a felár egyre nagyobb hányada a kiskereskedelmi szakaszban keletkezik.

A bolgár versenyhatóság szintén ágazati vizsgálatokat folytatott le több élelmiszertermék áremelkedésének vizsgálata érdekében.²⁹ Az étkezési tyúktojás előállításának és forgalmazásának piacát illetően elemezték a tojástermelés árképző tényezőit, a késztermékek forgalmazási csatornáit, valamint a szállítási és végső eladási árak nagyságát és alakulását befolyásoló tényezőket. Az adatok alapján a bolgár versenyhatóság megállapította, hogy a tojás árának emelkedése a 2022 és 2023 közötti időszakban számos objektív gazdasági tényezőnek volt köszönhető, amelyek a késztermék önköltségének emelkedéséhez vezettek, ideértve a termelési költségek növekedését, például az áram és az energia árainak emelkedését, a kereslet és a kínálat alakulását, az európai piaci tendenciákat, a beszerzett mennyiségeket, a tojás importja és exportja, valamint az import és export célországainak árszintjét stb. A bolgár

²⁸ <https://www.kp.gov.lv/en/article/cc-analyses-prices-meat-eggs-and-fish-products-part-its-market-surveillance> (letöltve: 2025. június 17.)

²⁹ <https://reg.cpc.bg/Decision.aspx?DecID=300069608> (letöltve: 2025. június 17.)

versenyhatóság következtetése szerint a tojásárak emelkedését sokkal inkább a termelést befolyásoló piaci feltételek, gazdasági és politikai tényezők határozzák meg, mint a versenyjogi szabályok esetleges megsértése. Az ország árdinamikáját emellett nagymértékben befolyásolja a többi EU-tagállam árszintje.

A cseh versenyhatóság 2023-ban ágazati vizsgálatot folytatott le öt élelmiszer (tehéntej, vaj, csirkehús, étkezési tyúktojás és búzaliszt) teljes ellátási láncát vizsgálva.³⁰ Az ágazati vizsgálatok során a versenyjogi jogszabályok esetleges megsértésére, azaz gazdasági erőfölénnyel való visszaélésre, illetve versenykorlátozó megállapodások megkötésére összpontosítottak. Emellett a vizsgálat célja az egyes piacok vagy piaci szegmensek szerkezetének, az ezeken a piacokon működő egyes vállalkozások piaci erejének elemzése is volt, figyelembe véve például az import és export szerepét az egész ellátási láncban. A fogyasztói élelmiszerárak meredek emelkedése miatt az ellátási lánc különböző részeinek árait és árrezeit, valamint azok dinamikáját is megvizsgálták. Az étkezési tyúktojás árának emelkedése kapcsán megállapították, hogy az a termelőknél és a kiskereskedelmi láncoknál azonos mértékben, egyaránt 38%-kal nőtt. A legfontosabb azonosított költségek a keveréktakarmány (70%-a), az üzemanyag, az energiaárak (fűtés, szellőzés), a szállítási költségek, a bérek és a járulékok voltak. Az elvégzett árelemzés alapján a cseh versenyhatóság sem versenykorlátozó megállapodás fennállását, sem gazdasági erőfölény meglétét nem állapította meg. Megállapításaik szerint a vizsgált piacra való belépésnek vagy a piaci bővülésnek nincsenek jelentős akadályai, a vertikális integráció alacsony szintű a cseh piacon, és nem jelent kockázatot a versenyre nézve. A kiskereskedelmi árakkal kapcsolatos adatok alapján a hatóság jelentése szerint a tojás fogyasztói árát elsősorban a termelői ár befolyásolja. Mivel ez az ár a vizsgált időszakban emelkedett, a tojás fogyasztói ára is jelentősen nőtt. A kereskedők tojáson realizált árreze Csehországban a vizsgálatot megelőzően átlagosan nőtt, valószínűleg az értékesítéssel kapcsolatos költségeik emelkedése miatt. A vizsgálatban nem állapítottak meg lényegesen eltérő kiskereskedelmi árrekszinteket a sajátmárkás és a gyártói márkás termékek esetében. A cseh versenyhatóság megállapítása szerint a termelői telepek fenntartási költségei emelkedni fognak a jövőben, tekintettel a ketreces tartásmód kivezetésére. A ketreces tartásmód kivezetésével járó költségeket emellett több kisebb termelő feltehetően nem fogja tudni fedezni, és így bezárásra kényszerülnek.

³⁰ <https://uohs.gov.cz/cs/informacni-centrum/tiskove-zpravy/hospodarska-soutez/4157-narust-cen-masla-odpovidal-situaci-na-trhu-analyza-neodhalila-koordinovane-jednani.html> (letöltve: 2025. június 17.)

Felhasznált irodalom

AGÁRDI IRMA (2025): *Kereskedelmi marketing és menedzsment*. 2. kiad. Budapest, Akadémiai Kiadó.

JUHÁSZ MIKLÓS–RUSZTHINÉ JUHÁSZ DORINA–TÓTH ANDRÁS (szerk. 2014): *Kommentár a tisztességtelen piaci magatartás és a versenykorlátozás tilalmáról szóló 1996. évi LVII. törvényhez*. Budapest, Gazdasági Versenyhivatal.

MAJEWSKI, E.–POTORI, N.–SULEWSKI, P.–WAŚ, A.–MÓRAWSKA, M.–GĘBSKA, M.–MALAK-RAWLIKOWSKA, A.–GRONKOWSKA, A.–SZILI, V.–ERDŐS, A. (2024): End of the Cage Age? A Study on the Impacts of the Transition from Cages on the EU Laying Hen Sector. *Agriculture*, Vol. 14, 111. <https://doi.org/10.3390/agriculture14010111>